

Praktische commentaar bij de reglementering van de overheidsopdrachten

**DEEL 1A –
WET 17 JUNI 2016
(PLAATSING-KLASSIEKE SECTOREN)**

Praktische commentaar bij de reglementering van de overheidsopdrachten

**DEEL 1A –
WET 17 JUNI 2016
(PLAATSING-KLASSIEKE SECTOREN)**

**8ste UITGAVE
2021**

**André DELVAUX
Kris LEMMENS
Marco SCHOUPS
Baudouin VAN LIERDE**

**Bernard de COCQUÉAU
François MOÏSES
Renaud SIMAR**

Sophie BLEUX, Vincent CAPPELLE, Carlo CARDONE, Evi DEGROODT,
Jan DE LEYN, Janice DEMEESTER, Geert DEWACHTER, Anke MESKENS,
Melissa OLIVOTTO, François PAULUS, Mathieu THOMAS, Karolien VAN BUTSEL,
Cédric VANDEKEYBUS, Jasper VAN STEENBERGEN

De online versie van deze uitgave is beschikbaar
op de website praktischecommentaar.be

Praktische Commentaar
Commentaire Pratique

Deze publicatie is eveneens beschikbaar in het Frans bij Anthemis:
*Commentaire pratique de la réglementation des marchés publics –
Tome 1A: Loi du 17 juin 2016 (attribution-secteurs classiques) –
ISBN: 978-2-8072-0807-0*

© 2021 Lefebvre Sarrut Belgium NV
Hoogstraat 139/6 – 1000 Brussel

Verantwoordelijke uitgever: Paul-Étienne Pimont, Lefebvre Sarrut Belgium NV

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

D: 2021/7849/134
ISBN: 978-94-000-1404-6

Opmaak: Communications
Gedrukt in de Europese Unie
Omslagontwerp: Matthieu Lepoutre

VOORWOORD

De 8ste uitgave van de Praktische commentaar bij de reglementering van de overheidsopdrachten volgt het stramien dat werd geweven door André De Grand’Ry, Inspecteur-generaal van Financiën en Maurice-André Flamme, Professor aan de ULB.

De eerste uitgave was bedoeld als een vademecum voor de partijen die concreet betrokken zijn bij de overheidsopdrachten.

Deze publicatie in stencilvorm was snel uitverkocht.

De 2e uitgave kwam er in 1965 en telde 414 bladzijden, inclusief index. De 7e uitgave telde 1.817 bladzijden voor boekdeel I A-B gewijd aan de plaatsing en 1.184 bladzijden voor boekdeel II gewijd aan de uitvoering. De 8e uitgave zal globaal ongeveer even groot zijn en verschijnt op papier en, voor de eerste keer, in actieve digitale versie.

Kan men nog werkelijk spreken van een “Praktische Commentaar”?

Toen de eerste uitgaven verschenen, in de jaren '50-'60 was er zeker een leemte die moest worden opgevuld in het verlengde van de publicatie van de thesis van Professor Flamme in 1955 onder de titel “Les marchés de l’Administration – analyse du droit positif et essai doctrinal sur les contrats de fournitures et de travaux publics”, Brussel, uitgeverij Bruylant, gevolgd door de publicatie in 1969 van zijn “Traité théorique et pratique des marchés publics – précédé d’un essai de théorie générale des contrats de l’administration en droit belge et en droit comparé”.

Vandaag worden over het “aanbestedingsrecht” verschillende werken geschreven met een globale of thematische insteek. We kunnen het alleen maar toejuichen dat er zo een debat is geopend om ideeën te toetsen en de gevolgen van de gekozen of overwogen oplossingen te analyseren, zowel voor de publieke actoren als voor de ondernemers.

Daarom blijft de oorspronkelijke formule van de Praktische Commentaar, bestaande uit een één-op-één analyse van de wettelijke en reglementaire bepalingen, geldig.

Met de wet van 17 juni 2016 (titels 1, 2, 4 en 5) en het KB van 18 april 2017, het zogenaamde “Koninklijk Besluit Plaatsing – Klassieke Sectoren” wordt Richtlijn 2014/24/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten en tot intrekking van Richtlijn 2004/18/EU, omgezet. Ze worden besproken in dit boekdeel I A-B.¹

---

¹ Op het moment van schrijven van dit voorwoord wordt het maken van een apart boekdeel van de Praktische Commentaar gewijd aan de plaatsing van overheidsopdrachten in de zogenaamde speciale sectoren, alleen nog maar overwogen. De chronologische volgorde van opstelling tussen dit onderwerp en andere, zoals de specifieke regelgeving inzake (i) de concessieovereenkomsten, (ii) de erkenning van de aannemers van werken en (iii) de motivering en rechtsmiddelen in het kader van overheidsopdrachten, moet nog worden vastgesteld. Bovendien kan niet worden uitgesloten dat er een keuze moet worden gemaakt uit deze verschillende onderwerpen, gezien de tijd die nodig is voor het schrijven over deze onderwerpen, vóór de waarschijnlijke publicatie van nieuwe Europese richtlijnen.

De overwegingen die aan Richtlijn 2014/24/EU² voorafgaan, bevatten met name de volgende opmerking:

“Wanneer door of namens overheden van de lidstaten overheidsopdrachten worden gegund, moeten de beginselen van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie worden geëerbiedigd, met name het vrije verkeer van goederen, de vrijheid van vestiging en de vrijheid van dienstverlening, alsmede de daarvan afgeleide beginselen, zoals gelijke behandeling, niet-discriminatie, wederzijdse erkenning, evenredigheid en transparantie (...).

Overheidsopdrachten spelen in de Europa 2020-strategie, zoals uiteengezet in de mededeling van de Commissie van 3 maart 2010 met als titel “Europa 2020 — Een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei” een belangrijke rol.”

In de wet³ zijn deze doelstellingen opgenomen: een ruimere toegang tot overheidsopdrachten voor kmo's, een versoepeling via de eenmalige regularisatiemogelijkheid voor de kandidaten of inschrijvers in geval van fiscale en sociale schulden, geleidelijke digitalisering die de toepassing van de algemene beginselen zal bevorderen.

Daarnaast worden er op verschillende punten in de wet nieuwigheden geïntroduceerd: nieuwe uitzonderingen op het toepassingsgebied van de reglementering, betreffende “quasi in house”-opdrachten en de publiek-publieke samenwerking, versoepeling van de mededingingsprocedure met onderhandeling, een zo groot mogelijk evenwicht tussen de verplichtingen en de rechten van beide partners bij overheidsopdrachten, de strijd tegen de sociale dumping, bijzondere aandacht voor energie-efficiëntie, een grotere inachtneming van sociale en milieuclausules en échte aandacht voor innovatie.

Gezien de omvang van de doelstellingen en de nieuwe ontwikkelingen heeft de wetgever gekozen voor het opstellen van een nieuwe wet en niet voor een wijziging van de vorige wetgeving. Met de wetgeving ter omzetting van de richtlijnen 2014/2024 en 2014/2023 wint het aanbestedings- en concessierecht aan maturiteit dankzij verduidelijkingen en verfijningen die meer rechtszekerheid bieden over verschillende kwesties waarover onzekerheid bestond naar aanleiding van de interpretatie van de eerste richtlijnen:

- Het fundamentele onderscheid tussen “overheidsopdracht” en “concessie” door het opstellen van objectieve criteria zoals de overdracht van het operationeel risico aan de privé-exploitant met een afzonderlijke wet betreffende de concessies, ook van 17 juni 2016: ze zal worden behandeld in een apart boekdeel.

Indien dus in het kader van de 8e editie, een boekdeel over de plaatsing van opdrachten in de speciale sectoren wordt gepubliceerd, zal het – naast de opname van de – eventueel bijgewerkte – commentaren bij de bepalingen die in de wet van 17 juni 2016 ook van toepassing zijn op overheidsopdrachten in de zogenaamde speciale sectoren, hetzij de titels 1 en 4-5 van genoemde wet – ook uiteraard de toelichting bevatten bij de bepalingen van de bepalingen die in de wet specifiek zijn voor het plaatsen van opdrachten in de speciale sectoren, hetzij titel 3 van de wet.

² PBEU, 28 maart 2014, L94/65.

³ *Parl. St.*, Kamer 2015-2016, doc. 54, 1541/001, MvT, blz. 5.

- Een verduidelijking betreffende het niet-toepassen van het aanbestedings- en concessierecht in de betrekkingen tussen openbare exploitanten door het bepalen van criteria voor in-house-toezicht en voor samenwerkingsakkoorden tussen aanbesteders.
- De versoepeling van de toepassingsvoorwaarden voor procedures met een onderhandelingsfase.
- Een grotere rechtszekerheid betreffende de toepassingsvoorwaarden voor de onderhandelingsprocedure met bekendmaking (thans “mededingingsprocedure met onderhandeling”), met name op het gebied van de vroegere promotieovereenkomsten en architectuurcontracten of andere dienstverleningen waarbij er onderhandeld wordt, als reactie op de rechtspraak van het Hof van Justitie over eerdere richtlijnen en van de Raad van State.

In het Belgische nationale recht hebben andere inspanningen ter verduidelijking ook geleid tot meer rechtszekerheid op verschillende gebieden:

- Het probleem van het prijzenonderzoek.
- Dat van de criteria met betrekking tot de regelmatigheid van de offertes.
- De mogelijkheid om offertes te regulariseren bij de onderhandelingsprocedure.

In het voorwoord van zijn thesis van 1955⁴ merkte Professor Maurice-André Flamme op dat vóór 1950 de relaties tussen opdrachtgevers en dienstverleners gekenmerkt werden door dictaten uitgedrukt door draconische, zelfs eenzijdig bevoordelende, clausules ten laste van de dienstverleners, maar dat er sinds 1950 een duidelijke verschuiving en evolutie heeft plaatsgevonden naar meer samenwerking ten dienste van het algemeen belang in de hoop een nieuw klimaat van efficiëntie, productiviteit en wederzijds begrip te creëren. Hij juichte ook de oprichting toe van gemengde commissies voor het opstellen van ontwerpen van bestekken, en de inbreng van rechtspraak, in het bijzonder van de Raad van State.

Bijna 70 jaar later is het rechtskader geëvolueerd als gevolg van de ontwikkeling van de behoeften en de actoren, alsook van de Europese richtlijnen en de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie, maar de kwaliteit van de betrekkingen tussen opdrachtgevers en dienstverleners op basis van samenwerking in plaats van confrontatie is meer dan ooit essentieel voor de verwezenlijking van de doelstellingen van algemeen belang die met overheidsopdrachten worden nagestreefd in het licht van de uitdagingen en de verwachtingen inzake de ontwikkeling van de economische activiteit, met name in tijden van herstelbeleid.

Ook al ligt de oorsprong van de teksten van de wetten en koninklijke besluiten bij de Commissie Overheidsopdrachten, samengesteld uit vertegenwoordigers van de opdrachtgevers en de dienstverleners, toch kan de definitieve versie ervan door de wetgever of de Koning worden gewijzigd. Het kan dus zijn dat deze versie niet de consensus uitdrukt die binnen deze gemengde commissie werd bereikt.

Dit mag niet uit het oog verloren worden en verklaart deels dat het evenwicht tussen rechten en plichten dat op een bepaald moment wordt beweerd te zijn bereikt, niet immuun is voor veranderingen die van dien aard zijn of kunnen zijn dat ze het in gevaar brengen.

⁴ “*Les marchés de l’administration – analyse du droit positif et essai doctrinal sur les contrats de fournitures et de travaux publics*”, Brussel, Bruylant, 1955, blz. 2.

De opeenvolgende wijzigingen van de reglementering zijn het resultaat van de zorg om rekening te houden met de verschillende vormen van overheidsinitiatieven en innovaties op alle gebieden, maar ook met de noden van vele aanbesteders op de meest uiteenlopende gebieden met hun specifieke geografische, economische, maatschappelijke, temporele en juridische beperkingen en specifieke kenmerken die vallen onder andere domeinen: veiligheid van de werknemers en de gebruikers, strijd tegen de sociale dumping enzovoort.

Dit verklaart de complexiteit van de regels, maar ook hun ongeschiktheid voor specifieke situaties en/of de ervaring van bepaalde aanbesteders, zoals kleine gemeenten met minder technische en juridische middelen of ondernemers die in kleine organisaties werken.

De opeenvolgende wijzigingen van de regelgeving zijn ook een uiting van de diversificatie van de doelstellingen en de herhaalde inspanningen om de concepten, de uitvoering en vrijwaring ervan te verfijnen door middel van richtsnoeren of bijstellingen, maar ook door het zoeken naar een voortdurende verbetering van het evenwicht tussen de rechten en plichten van de verschillende belanghebbenden.

Elke verfijning kan echter aan twee kanten snijden: zo heeft de versterking van de vertrouwelijkheid in artikel 13 van de wet als (on)verwacht gevolg dat de inschrijvers niet langer kennis krijgen van het totale bedrag van de offertes die worden ingediend bij plaatsingsprocedures op basis van louter de prijs, hetgeen onder de vorige regelgevingen mogelijk was door de bekendmaking ervan bij hun "opening" ter zitting. Ook al wordt de aanbesteder op die manier ontheven van de verplichting om te antwoorden op vragen over de prijzen door de indieners van betere offertes, betekent dit meteen ook volledige onzekerheid voor alle inschrijvers van wie sommigen zich totaal verrast verklaren dat hun, na meerdere maanden, een opdracht wordt gegund – wat hun algemene planning verstoort.

Daarom moet elke wijziging zorgvuldig worden overwogen en, indien nodig, ter discussie worden gesteld. Hetzelfde geldt voor de mogelijkheden tot afwijking, anders zou het oorspronkelijke evenwicht in het gedrang komen.

De uitkomst wordt opgenomen in de richtlijnen en de wetten waarmee die richtlijnen worden omgezet, ingegeven door de rechtspraak, nu eens om die rechtspraak te bekrachtigen, dan weer om die rechtspraak te voorkomen of te omzeilen.

Het is "deze uitkomst" die de verschillende "actoren" van de regelgeving moeten uitvoeren: de aanbesteders, hun diensten, de ondernemers (bouwers, leveranciers of dienstverleners), maar ook de rechters die, vaak in het kader van procedures van uiterst dringende noodzakelijkheid, moeten oordelen soms over uiterst specifieke kwesties, waarbij het antwoord directe gevolgen heeft voor de opdrachtgever en voor de geselecteerde ondernemer of diegene die wordt geweerd, waarbij die gevolgen soms zo hard zijn dat zijn toekomst in het gedrang komt. Deze uitgave van de Praktische Commentaar is bedoeld om, samen met de andere werken over het onderwerp, bij te dragen aan het werk van al diegenen die zich inzetten voor het bereiken van de nagestreefde doelstellingen.

Om verder te gaan op de weg die in het bijzonder werd uitgestippeld door de Professoren Maurice-André en Philippe Flamme was een groot team onontbeerlijk.

Er werd begonnen aan de voorbereiding van de 8e uitgave vanaf eind 2016 door het zoeken naar de beste formule voor een tweetalige uitgave en de aanpassing ervan aan de nieuwe dragers.

De eigenlijke redactie ging van start in januari 2018. Er werd stap voor stap gewerkt.

In 2019 dwong een onverwachte samenloop van omstandigheden tot de beslissende steun van een versterkt team dat erin slaagde de uitdaging voor de helft van het werk met de deadline van eind 2020 aan te gaan.

Het resultaat is een collectief werk van niet alleen de redactie en de uitgever, maar ook van de coördinator, nalezer en kritisch commentator Baudouin van Lierde, juridisch adviseur die ook instond voor de vertaling.⁵

Niet alleen voor de uitvoering van het project en de concrete realisatie ervan, maar ook voor de consistentie en de juridische correctheid heeft hij een sleutelrol gespeeld.

De auteurs zijn hem zeer dankbaar.

André Delvaux, Renaud Simar, Marco Schoups en Kris Lemmens
Advocaten

---

⁵ Volledig naar de Franse doeltaal, voor de commentaar in het Nederlands en voor een aanzienlijk deel naar de Nederlandse doeltaal, voor de commentaar in het Frans, waarbij het juridisch vertaalbureau Lingua Jura (<https://linguajura.be>) instond voor de rest.

INHOUD

Voorwoord	5
TITEL 1. – Inleidende bepaling, definities en algemene beginselen	37
HOOFDSTUK 1. – Inleidende bepaling en definities	37
Art. 1. – Inleidende bepaling	37
Bevoegde wetgever	37
Omzetting van richtlijnen	37
Doel van de wet	38
Samenvatting van de inleiding bij de memorie van toelichting	38
Art. 2. – Definities	41
Definities van begrippen	50
1°: Aanbestedende overheid	50
Het begrip “Staat”	51
De gewesten, de gemeenschappen en de lokale overheidsinstanties	51
De publiekrechtelijke instellingen	51
De personen die voldoen aan de criteria opgenomen in artikel 2, c), i-iii van de wet	52
2°: Overheidsbedrijf	57
3°: Persoon die geniet van bijzondere of exclusieve rechten	58
4°: Aanbestedende entiteit	59
5°: Aanbesteder	59
6°: Aankoopcentrale	60
7°: Gecentraliseerde aankoopactiviteiten	62
8°: Aanvullende aankoopactiviteiten	63
9°: Aanbieder van aanvullende aankoopactiviteiten	64
10°: Ondernemer	64
11°: Kandidaat	65
12°: Aanvraag tot deelneming	66
13°: Selectie	66
14°: Inschrijver; 15°: Offerte; 16°: Opdrachtnemer	66
17°: Overheidsopdracht	66
Een overeenkomst	66
Onder bezwarende titel	70
Één of meer aanbestedende overheden – één of meer ondernemers	77
Werk, levering of dienst	77
18°: Overheidsopdracht voor werken	77
Uitvoeren, ontwerpen of laten uitvoeren	78
Werken en bouwwerken	78

Het geheel van werken bestemd voor economische of technische functie	79
Vereisten, bepaald door de aanbesteder, die een beslissende invloed heeft uitgeoefend op het soort werk of op het ontwerp van het bouwwerk	79
19°: Werk	84
20°: Overheidsopdracht voor leveringen	85
Levering	86
Product	87
Bijkomende plaatsing of installatie	87
Levering of diensten?	88
21°: Overheidsopdracht voor diensten	88
22°: Openbare procedure	89
23°: Niet openbare procedure	90
24°: Mededingingsprocedure met onderhandeling (MMO)	90
25°: Onderhandelingsprocedure met voorafgaande oproep tot mededinging	90
26°: Onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking (OZVB)	90
27°: Onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande oproep tot mededinging	90
28°: Concurrentiegerichte dialoog	90
29°: Vereenvoudigde procedure met voorafgaande bekendmaking	90
30° Vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met voorafgaande oproep tot mededinging	91
31°: Prijsvraag	91
32°: Innovatie	91
33°: Dynamisch aankoopstelsel	91
34°: Elektronische veiling	92
35°: Raamovereenkomst	92
36°: Gezamenlijke opdracht	93
37°: Plaatsing	93
38°: Gunning van de opdracht, 39°: Sluiting van de opdracht	93
40°: Gemeenschappelijke woordenlijst overheidsopdrachten – “CPV”	93
41°: Schriftelijk	93
42°: Elektronisch middel	93
43°: Opdrachtdocument	94
44°: Technische specificatie; 45°: Norm; 46°: Europese technische beoordeling; 47°: Gemeenschappelijke technische specificatie;	
48°: Technisch referentiekader	96
49°: Levenscyclus	97
50°: Keurmerk; 51°: Keurmerkeisen	97
52°: Perceel	97
53°: Variante	97
54°: Optie	97
55°: Voorschot	98
56°: Wet Defensie en Veiligheid en 57°: Wet Concessies	98

58°: Elektronische factuur	98
59°: Kernelementen van een elektronische factuur	99
HOOFDSTUK 2. – Algemene beginselen	100
Art. 3. – Toepassingsgebied - Beginselen	100
Art. 4. – Gelijkheids-, niet-discriminatie-, transparantie- en evenredigheidsbeginsel	101
Toepassingsgebied	101
Het gelijkheidsbeginsel	102
Niet-discriminatiebeginsel	106
Transparantiebeginsel	107
Evenredigheidsbeginsel	108
Toegang voor de ondernemers buiten de Europese Unie tot Belgische overheidsopdrachten	109
Art. 5. – Omzeilen toepassingsgebied en kunstmatig beperken mededinging	111
Het mededingingsbeginsel	112
Verboden handelingen	112
Beding <i>ad hoc</i> tot verplichte aangifte van bepaalde wel omschreven banden tussen inschrijvers onderling	120
Art. 6. – Belangenconflicten	121
<i>Ratio legis</i>	122
Het begrip belangenconflict	123
Verplichting om belangenconflicten te voorkomen, te onderkennen en op te lossen	124
Verbod: plaatsing en uitvoering	124
Toepassingsgebied <i>ratione personae</i>	124
Grondslag van de onverenigbaarheden: het belangenconflict	128
Uitzondering	129
Situaties waarbij belangenconflicten worden vermoed	130
Onweerlegbaar vermoeden?	131
Houding aan te nemen door de betrokken ambtenaar, openbare gezagsdrager of persoon verbonden aan de betrokken aanbesteder	132
Concrete gevallen	133
Sanctie in geval van schending van de verbodsbepaling	136
Aansprakelijkheid van adviserende studie bureaus	139
Voorkennis	141
Art. 7. – Naleving van milieu-, sociaal en arbeidsrecht	142
Voorwerp	142

Na te leven bepalingen van het Belgisch sociaal- en arbeidsrecht	144
Verplichting na te leven en te doen naleven	144
Grondslag	145
Toepassingsgebied	145
Onderaanneming	147
Sancties	148
Art. 8. – Ondernemers	149
Begrip “ondernemers”	149
Beginselen van het vrij verrichten van diensten	150
Mogelijke vormen van de “ondernemer”	151
Voorwaarden opgelegd aan de aanbestedende overheid	151
Art. 9. – Forfaitair principe	152
Forfait – Wijze van prijsbepaling	153
Grenzen, eigen aan het forfait	153
Forfait in burgerlijk recht	159
Gegrondeheid van het forfait bij overheidsopdrachten	162
Forfait in het administratief recht: een genuanceerd concept	163
Afschaffing van het concept “gratierecht” ten voordele van de herzieningsbepaling	165
Belang van overheidsgelden?	166
Het forfait in de wetgeving inzake overheidsopdrachten	167
Invraagstelling van het forfait door een met reden omklede beslissing	168
Forfait en prijsherzieningsbepalingen	168
Uitzonderingen op het forfait	168
Prijzencontrole	170
Modaliteiten van het forfait	170
Forfait en wijziging van een post tegen globale prijs	170
Samenvatting	170
Art. 10. – Prijsherziening	172
Forfait en herzieningsbepalingen	172
Prijsherzieningsstelsel – Herzieningsclausule	173
Prijsherziening van onderaannemers	175
Economische Herstelwet – Niet toepasselijk	177
Herziening van de prijsherzieningsclausules	180
Samenvatting	180
Art. 11. – Ontwrichting van het contractueel evenwicht	182
Verankering in de wet	182
Bewuste keuze van de wetgever sinds 50 jaar	183

Art. 12. – Betaling voor verstrekte en aanvaarde prestaties	185
Het principe van betaling voor verstrekte en aanvaarde diensten	185
Uitzonderlijke karakter van elke voorschot	186
Art. 13. – Vertrouwelijkheid	187
Verbod om vóór de beslissing toegang te verlenen tot de documenten	188
Afwijkingen	188
Verbod om vertrouwelijke informatie bekend te maken	189
Vertrouwelijkheid van de door de aanbestedende overheid ter beschikking gestelde informatie	190
Verwerking van elektronische facturen	190
Praktische draagwijdte	191
Belang en noodzaak van transparante informatieverstrekking	195
Art. 14. – Regels betreffende de communicatiemiddelen	197
Omzetting van richtlijnen 2014/24/UE en 2014/25/EU en doelstellingen van de regels m.b.t. de elektronische communicatie	199
Niet discriminerende elektronische instrumenten en middelen	200
Inwerkingtreding	201
Verplicht gebruik van de elektronische communicatiemiddelen	201
(Eerste reeks van) uitzonderingen op het gebruik van elektronische communicatiemiddelen: § 2	201
(Tweede reeks van) uitzonderingen op het gebruik van elektronische communicatiemiddelen: § 3	203
(Andere) uitzondering op het gebruik van elektronische communicatiemiddelen: § 4	203
(Laatste) uitzondering op het gebruik van elektronische communicatiemiddelen: § 5	203
Vertrouwelijkheid en integriteit van de gegevens	204
Elektronische platformen	204
Art. 14/1. – Elektronische facturering	206
Verplichting tot het gebruiken van elektronische facturering	206
Omzetting van richtlijn 2014/55/EU	206
Inwerkingtreding	208
Toepassingsgebied <i>ratione materiae</i>	208
Rechtstreekse vordering van de onderaannemers	209
Art. 14/2. – Elektronische facturen: kernelementen	211
Toepassingsgebied	211
Europese norm	212
Lijst van de kernelementen van een elektronische factuur	213

Art. 15. – Voorbehouden opdrachten	214
Betrokken ondernemers	214
Voorbehouden opdrachten	216
Modaliteiten	216
Voorwaarden voor het voorbehouden van opdrachten	216
Mogelijkheid te verwijzen naar een bepaalde type van werkplaats	217
Sociale clausules	218
Art. 16. – Raming van de waarde van de opdracht	219
Terminologie	219
Verplichting over te gaan tot de raming van de waarde van de opdracht	219
Belang van de raming	219
Weerslag op plaatsingsprocedures	219
Weerslag op de regels, toepasselijk gedurende de fase van de plaatsing	220
Weerslag op de regels, toepasselijk tijdens de uitvoeringsfase	222
Bedragen zonder btw	222
TITEL 2. – Overheidsopdrachten in de klassieke sectoren	223
HOOFDSTUK 1. – Toepassingsgebied	223
Afdeling 1. – Toepassingsgebied <i>ratione personae</i>	223
Art. 17. – Toepassingsgebied <i>ratione personae</i> – Algemeen	223
Art. 18. – Gesubsidieerde opdrachten	224
Personen anders dan “aanbestedende overheden”	224
Opdrachten gelijk aan of hoger dan de Europese drempels	225
Gesubsidieerde opdrachten	225
Bepaalde werken of diensten die ermee verbonden zijn	227
Toepasselijkheid Overheidsopdrachtenwet	228
Toezicht	229
Afdeling 2. – Toepassingsgebied <i>ratione materiae</i>	230
Onderafdeling 1. – Algemene bepaling	230
Art. 19. – Toepassingsgebied <i>ratione materiae</i> – Algemeen	230
Materieel toepassingsgebied van de reglementering overheidsopdrachten – klassieke sectoren	230

Onderafdeling 2. – Gemengde opdrachten	231
Art. 20. – Gemengde opdrachten die betrekking hebben op verschillende soorten opdrachten waarop deze titel van toepassing is	231
Gemengde opdrachten	231
Hoofddregel – Kwalificatie volgens het hoofdvoorwerp	231
Hoofdvoorwerp – Enkele criteria ter afbakening	233
Artikel 20, tweede lid: kwalificatie volgens de regel van de “relatieve waarde”	238
Artikel 20, derde lid: bijkomstige plaatsings- en installatiewerkzaamheden	238
Art. 21. – Gemengde opdrachten die betrekking hebben op opdrachten waarop deze titel van toepassing is, alsook op opdrachten die onder een ander juridisch kader vallen	241
Art. 22. – Gemengde opdrachten die betrekking hebben op opdrachten in de klassieke sectoren, alsook op opdrachten in de speciale sectoren	243
Art. 23. – Gemengde opdrachten waaraan defensie- of veiligheidsaspecten verbonden zijn – verwijzing naar artikel 24	244
Art. 24. – Gemengde opdrachten waaraan defensie- of veiligheidsaspecten verbonden zijn	245
Onderafdeling 3. – Uitsluitingen	247
Art. 25. – Opdrachten geplaatst in de sectoren water- en energievoorziening, vervoer en postdiensten	247
Art. 26. – Specifieke uitsluitingen op het gebied van elektronische communicatie	249
Art. 27. – Overheidsopdrachten geplaatst op grond van internationale voorschriften	250
Historiek	250
Hypothese 1: internationale voorschriften	251
Hypothese 2: gedeeltelijke of volledige financiering door een internationale organisatie of internationale financiële instelling	251
Art. 28. – Specifieke uitsluitingen voor opdrachten voor diensten	253
Uitgesloten opdrachten – Algemeen	255
Toepasselijke beginselen op uitgesloten diensten	255

Opdrachten houdende de verwerving of huur van grond, bestaande gebouwen of andere onroerende zaken betreffende rechten hierop	256
Bepaalde opdrachten voor diensten die worden geplaatst door of gegund aan aanbieders van audiovisuele mediadiensten of radio-omroepdiensten	264
Arbitrage- en bemiddelingsdiensten	266
Bepaalde juridische diensten	267
Financiële diensten	269
Leningen, al dan niet in samenhang met de uitgifte, de aankoop, de verkoop of de overdracht van effecten of andere financiële instrumenten	269
Opdrachten inzake arbeidsovereenkomsten	270
Opdrachten betreffende bepaalde nooddiensten	270
Opdrachten inzake openbaar personenvervoer per trein of metro	271
Bepaalde opdrachten voor diensten inzake politieke campagnes	272
Art. 29. – Op basis van een alleenrecht geplaatste opdrachten voor diensten	274
Uitsluiting mits 3 cumulatieve voorwaarden	274
Alleenrecht versus in-house	275
Opdrachten voor diensten	279
Opdrachtnemer, zelf aanbesteder	279
Wettelijk alleenrecht en met VWEU verenigbaar	280
Art. 30. – <i>In house</i> -toezicht	282
Opdrachten in regie	284
Uitsluiting van bepaalde situaties van quasiregie	284
Rechtsregels die thans gecodificeerd zijn	285
Restrictieve interpretatie	285
Andere toepasselijke beperkingen	285
Vijf “ <i>in house</i> -uitzonderingen”	285
Het “gewone <i>in house</i> -toezicht”	285
Het “onrechtstreekse <i>in house</i> -toezicht”	290
Het “opwaartse <i>in house</i> -toezicht” en het “collaterale <i>in house</i> -toezicht”	291
Het “gezamenlijke <i>in house</i> -toezicht” – 3 voorwaarden	291
Geen “ <u>gezamenlijk opwaarts <i>in house</i>-toezicht</u> ” of “ <u>gezamenlijk collateraal <i>in house</i>-toezicht</u> ”	293
Art. 31. – Niet-geïstitutionaliseerde horizontale samenwerking	294
<i>Ratio legis</i> en oorsprong	294
Het principe	295
Eerste voorwaarde	296
Tweede voorwaarde	297
Derde voorwaarde	298

Art. 32. – Onderzoeks- en ontwikkelingsdiensten	299
Voorgeschiedenis	299
Principe: uitsluiting van het toepassingsgebied van de wet, van de opdrachten voor diensten van onderzoek en ontwikkeling	299
Uitzondering	301
Deze financiering door het Vlaams Hermesfonds	302
 Art. 33. – Defensie en veiligheid	 303
Inleiding en voorwerp	303
Principe	304
Uitzonderingen op artikel 33, § 1, 1°	304
Uitzonderingen op artikel 33, § 1, 2°	304
Uitzonderingen op artikel 33, § 1, 3°	306
 Art. 34. – Overheidsopdrachten waaraan defensie- of veiligheidsaspecten verbonden zijn en die overeenkomstig internationale regels worden geplaatst	 307
Algemeen	307
Draagwijdte	308
 HOOFDSTUK 2. – Plaatsingsprocedures	 309
 Art. 35. – Keuze van de procedure	 309
Keuze van de gunningsprocedure en economische theorie	309
Fundamentele verandering in de concepten en mogelijke opties	310
Keuze tussen drie gunningswijzen, indien aan de voorwaarden is voldaan	311
Implicaties van de gekozen gunningswijze	312
Vrije keuze voor een openbare of niet-openbare procedure	313
Redenen voor de keuze van bepaalde gunningsprocedures	313
Toepassing op de onderhandelingsprocedures van de gemeenschappelijke regels met betrekking tot de andere gunningswijzen, behoudens uitzonderingen	316
Niet-selectie = handeling waartegen beroep kan worden ingesteld	327
De mogelijkheid om een offerte te regulariseren vóór de onderhandelingen	328
Voorwerp van de onderhandeling	329
Onderhandelingen – Beoordelingsbevoegdheid en haar grenzen	332
Onderhandeling en gelijkheid van de inschrijvers	336
Gunningsbeslissing en motivering	340
Gebruikmaken van de soepelheid van een onderhandelingsprocedure door het instellen van een methodologie	343
Tenuitvoerlegging van procedures waarin elementen van onderhandeling of dialoog zijn opgenomen	344

Samenvatting – Keuze van de gunningsprocedure: artikel 35 wet	344
Art. 36. – Openbare procedure	349
Keuze van een openbare procedure	349
Kenmerken van een openbare procedure	350
Minimumtermijn voor de ontvangst van de offertes	350
Mogelijkheid om de minimumtermijn voor de ontvangst van de offertes te verkorten	350
Openbare procedure en selectie	351
Regelmatigheid van de offertes	352
Openbare procedure en motivering van de gunning	353
Bijkomende procedurele regels	353
Samenvatting	353
Art. 37. – Niet-openbare procedure	355
Keuze voor een niet openbare procedure	356
Kenmerken van een niet-openbare procedure	356
Bekendmaking van een aankondiging van een opdracht	356
Beperkingsmogelijkheid van het aantal kandidaten	357
Termijnen met vrijwaring van de mededinging en de belangen van aanbestedende overheden en ondernemers	357
Urgente situatie die een verkorting van de termijnen toelaat	358
Motivering	359
Bijkomende procedurele regels	359
Samenvatting	359
Art. 38. – Mededingingsprocedure met onderhandeling	361
Begrip “mededingingsprocedure met onderhandeling” (MPMO)	363
Materieel toepassingsgebied: opdrachten voor werken, leveringen en diensten	364
Gevallen die het gebruik van de mededingingsprocedure met onderhandeling (MMO) toelaten	365
1° Opdracht voor werken, leveringen en diensten die aan één of meer van de volgende criteria voldoen	365
2° Geval van een vorige procedure waarvoor alle offertes onregelmatig of onaanvaardbaar zijn	376
Opdrachten geschikt voor de mededingingsprocedure met onderhandeling	386
Mogelijkheid om een aanvraag tot deelneming in te dienen ingevolge de bekendmaking van een aankondiging	387
Mogelijkheid om een offerte te regulariseren in het kader van een MMO vóór elke onderhandeling	387
MMO en toepassing van de algemene beginselen	388
Verloop van de MMO	388
Mogelijkheid te gunnen zonder onderhandeling	390
Samenvatting – Mededingingsprocedure met onderhandeling (MMO): artikel 38 wet	390

Art. 39. – Concurrentiegerichte dialoog	394
Begrip	396
Uitbreiding van het gebruik van de concurrentiegerichte dialoog	397
Beoogde situaties	398
Vergelijking met de MMO	398
Stappen voorafgaand aan de tijdelijke dialoog	399
Voorwerp van de concurrentiegerichte dialoog	401
Verloop van de eigenlijke dialoog	402
Afsluiting van de dialoog	403
Verzoek tot het indienen van een definitieve offerte	404
Verduidelijking van de offertes	404
Rangschikking van de offertes	404
Onderhandeling over de offerte met de beste prijs-kwaliteitsverhouding	405
Prijzengeld en vergoedingen	405
Met de andere plaatsingsprocedures gemeenschappelijke punten	405
Procedurele modaliteiten	406
Samenvatting	406
Art. 40. – Innovatiepartnerschap	408
Begrip innovatie	410
Lessen uit het verleden	410
Innovatiepartnerschap – nieuwe gunningswijze	411
Onderscheid met een procedure die onderhandelingen toelaat en de concurrentiegerichte dialoog	412
Inmededingingstelling	412
Selectie	413
Onderhandelingen	414
Fases van het innovatiepartnerschap	415
Gunningscriterium in het onderzoeksfase van de R&D-projecten	416
Aanschaf van het resultaat van de onderzoeken	416
Intellectuele-eigendomsrecht	416
Nadere bijkomende procedurele regels	417
Samenvatting	418
Art. 41. – Gebruik van de vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met voorafgaande bekendmaking	420
Vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met voorafgaande bekendmaking (VOMVB)	421
Toepassingsgebied	422
Procedure onderworpen aan de algemene gunningsprincipes	422
Voorafgaande bekendmaking	423
Termijn voor ontvangst van de offertes	423
Informatie en gelijke behandeling van alle inschrijvers	424
Toegang tot de opdracht en selectie	424
Onderzoek van de regelmatigheid van de offertes en regularisatie	424

Mogelijkheid opdrachtgunning zonder onderhandeling	425
Voorwerp van de onderhandeling	425
Verloop van de procedure	425
Samenvatting	427
Art. 42. – Gebruik van de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking	429
Onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking (OZVB) – Begrip	432
Gunningswijze voorbehouden voor zeer uitzonderlijke omstandigheden, maar niet exclusief voor het principe van mededinging	433
Noodzaak van een gemotiveerde beslissing om een beroep te doen op de OZVB	435
Gevalen die het beroep op de OZVB toelaten	435
Gemeenschappelijke gevallen voor opdrachten voor werken, leveringen of diensten – Artikel 42, § 1, lid 1	435
Geval OPZB eigen aan overheidsopdrachten voor werken of diensten – Artikel 42, § 1, 2°	450
OZVB-gevallen eigen aan opdrachten voor leveringen en diensten	453
OPZB-gevallen eigen aan overheidsopdrachten voor leveringen – Artikel 42, § 1, 4°	453
Geval van OZVB, eigen aan opdrachten voor diensten	455
Gevalen van OZVB met koninklijke toestemming – Artikel 42, § 1, <i>in fine</i>	456
Gevalen uit de vorige reglementeringen die niet zijn overgenomen ¹¹⁶	456
Voorwerp van de onderhandelingen – Artikel 42, § 2	457
Gedeeltelijke toepassing van de gemeenschappelijke regels toepasselijk op de andere gunningswijzen	457
Raadplegen van verschillende mededingers in geval van OZVB	460
Mogelijkheid voor de Koning om aanvullende procedurele bepalingen vast te stellen	461
Verloop van de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking	461
Samenvatting – Procedure zonder voorafgaande bekendmaking – Wet: artikel 42	462
HOOFDSTUK 3. – Technieken en instrumenten voor elektronische en samengestelde opdrachten	466
Art. 43. – Raamovereenkomsten	466
De raamovereenkomst: een overkoepelende overeenkomst in 2 fasen	467
Raamovereenkomst tussen aangewezen aanbesteders en ondernemers die partij zijn	469

Duur van de raamovereenkomst: maximum 4 jaar behoudens gemotiveerde afwijking	470
Handhaven bij het plaatsen van de individuele opdrachten, van de voorwaarden bepaald in de raamovereenkomst	472
Eén of meerdere deelnemers	473
Bilaterale raamovereenkomst, met één enkele ondernemer	474
Multilaterale raamovereenkomst, met meerdere ondernemers	475
Organisatie minicompetitie	476
 Art. 44. – Dynamische aankoopssystemen	 479
Een dynamisch aankoopstelsel voor werken, leveringen en diensten	480
Het dynamisch aankoopstelsel als elektronisch proces	480
Procedureregels	482
Te respecteren termijnen	483
Alle communicatie verloopt via elektronische middelen	483
Kosteloze deelname	484
Verdere uitwerking door het KB Plaatsing	484
 Art. 45. – Elektronische veilingen	 485
Algemeen	486
Paragraaf 1, lid 1 en 2: mogelijkheid tot gebruik van een elektronische veiling	486
Paragraaf 1, lid 3: het gebruik van een elektronische veiling is uitgesloten voor bepaalde werken en diensten	487
Paragraaf 2: het gebruik van de elektronische veiling in het kader van welbepaalde plaatsingsprocedures	487
Paragraaf 3: aanknopingspunt voor de elektronische veiling	488
Paragraaf 4: voorafgaandelijke volledige beoordeling van de offertes	488
Paragraaf 5: verdere uitwerking door het KB Plaatsing	489
 Art. 46. – Elektronische catalogi	 490
 Art. 47. – Gecentraliseerde aankoopactiviteiten en aankoopcentrales	 492
Aankoopcentrale als “groothandelaar” of “tussenpersoon”	493
Vrijstelling voor de aanbestedende overheid zelf een plaatsingsprocedure te organiseren	493
Verdeling van aansprakelijkheid aankoopcentrale/aanbestedende overheid zelf	493
Gunning van overheidsopdracht ter verrichting van gecentraliseerde aankopen	493
 Art. 48. – Occasionele gezamenlijke opdrachten	 494
Continuïteit t.a.v. vroegere reglementering	494

<i>Ad-hoc</i> karakter	494
Aanduiding “penhouder” of gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de plaatsing dan wel ook voor de uitvoering?	495
Art. 49. – Plaatsen van opdrachten door aanbestedende overheden van verschillende lidstaten	498
Nadelen van de vroegere praktijk van grensoverschrijdende samenwerking via verdragen	499
De Europese groepering voor territoriale samenwerking (EGTS) – Nadelen	500
Vereenvoudiging: i.p.v. verdrag, mogelijkheid tot overeenkomst tussen aanbesteders	501
Art. 50. – Prijsvragen	502
HOOFDSTUK 4. – Verloop van de procedure	503
Afdeling 1. – Voorbereiding	503
Art. 51. – Voorafgaande marktconsultaties	503
Belang van de voorafgaande marktverkenning	503
Dubbel oogmerk	505
Voorafgaande marktconsultatie en van elkaar te onderscheiden hypothesen	505
Modaliteiten	506
Bescherming van de mededinging	506
Samenvatting	508
Art. 52. – Voorafgaande betrokkenheid van kandidaten of inschrijvers	510
Beginsel: voorafgaande betrokkenheid en bescherming van de mededinging	511
Toepassingsgebied <i>ratione personae</i> : kandidaat, inschrijver of verbonden onderneming	511
Toepassingsgebied <i>ratione materiae</i> : elk advies of deelneming aan de voorbereiding die een voordeel toekent dat een mededingingvertekenend effect heeft	512
Het nemen van maatregelen door de aanbesteder	515
Uitzonderlijke uitsluiting van de betrokken kandidaat of inschrijver	516
Voorafgaande voorwaarde voor de uitsluiting: ondervraging van de betrokken kandidaat of inschrijver	517
Spontane rechtvaardiging	517
Laattijdige rechtvaardiging	518
De aanbesteder moet omzichtigheid aan de dag leggen	518
Afwijkingen door de Koning	522

Art. 53. – Technische specificaties	523
Begrippen “technische specificaties” en “normen”	525
Strekking van artikel 42 van richtlijn 2014/24/EU, dat werd omgezet door artikel 53	528
Belangrijkste bepalingen	530
Mogelijkheid voor de aanbesteder en de verplichtingen verbonden aan de uitoefening	531
Vrije toegang tot de opdracht en gelijkheid van de inschrijvers	533
De inschrijver draagt de bewijslast	536
Plannen, modellen en stalen	537
Bescherming van de opdrachtnemer	537
Vrijheid van de inschrijvers om handelsmerken te vermelden	538
Precedent niettegenstaande een niet-overeenstemming	538
Belang bij het middel afgeleid van een gebrek aan verwijzing naar de geldende Europese normen	539
Samenvatting	539
Art. 54. – Keurmerken	541
Begrippen	543
Nieuwigheden	544
Toepassingsgebied	544
Voorwaarden	545
Toepasselijke regelingen	546
Vermeldingen in de opdrachtdocumenten	548
Samenvatting	548
Art. 55. – Testverslagen, certificatie en andere bewijsmiddelen	550
Bewijsmiddelen voor het bewijs van overeenstemming	550
Samenvatting	551
Art. 56. – Varianten en opties	552
Waarschuwing	553
Begrippen “varianten” en “opties”	553
Mogelijk voorwerp van de variëte en van de opties	555
Variëte en gunningscriterium	556
Variëte/optie en enigheid van de offerte	557
Basisofferte/variëte	557
Soorten varianten en opties	558
Vrije varianten, beperking/toelating mits voorwaarden	559
Vermelding van de minimumeisen met betrekking tot de varianten en van de specifieke eisen met betrekking tot hoe zij moeten worden ingediend	560
Regeling van elke vrije variëte of optie	563
Samenstellende voorwerp van een “vrije” variëte	564
Onderzoek van een vrije variëte	567

Mogelijkheid om een vrije variante in aanmerking te nemen – Beslissing moet worden gemotiveerd	568
Vrije variante en basisofferte	568
Vrije variante en technische onmogelijkheid om te voldoen aan de basisofferte	570
Vereiste, toegelaten (art. 56, § 1, lid. 1) en vrije (art. 56, § 1, lid 2) opties	570
Facultatieve lichting van elke optie	572
Bijzonderheden met betrekking tot de opdrachten voor leveringen en de opdrachten voor diensten	573
Materiële en procedurele regels en rangschikking van de offertes	573
Verwijzing	574
Samenvatting	574
Art. 57. – Opdracht in vaste en voorwaardelijke gedeelten en verlengingsclausules	576
Historiek	576
Opdrachten in vaste en voorwaardelijke gedeelten	577
Opdrachtdocumenten	578
Verschil met raamovereenkomsten	578
Verschil met herhalingswerken of herhalingsdiensten	579
Verlenging van een overheidsopdracht	579
Raming van het bedrag van de opdracht	579
Art. 58. – Verdeling van de opdrachten in percelen	580
Voorgeschiedenis	580
Het divide or explain-principe	581
Mogelijkheid tot afzonderlijke gunning	583
Mogelijkheid om een offerte in te dienen voor één, meer of alle percelen	583
Mogelijkheid om het aantal percelen toegewezen aan één inschrijver te beperken	583
Omzeilen overheidsopdrachtenreglementering en erkenningsreglementering	584
Uitvoeringsbepalingen	586
Art. 59. – Vaststelling van termijnen	587
Omzetting artikel 47 Europese richtlijn 2014/24/EU	587
<i>Ratio legis</i>	588
Specifieke gevallen die termijnverlenging rechtvaardigen	588
Vooraankondiging – Geen verplichting behalve bij termijninkorting voor de ontvangst van de offertes	590
Vooraankondiging versus aankondiging	590
Afdeling 2. – Bekendmaking en transparantie	590
Art. 60. – Vooraankondigingen	590

Art. 61. – Aankondiging van een opdracht	591
Art. 62. – Aankondiging van gegunde opdracht	592
<i>Ratione materiae</i> – Uitbreiding	592
Termijn – Inkorting	593
Bescherming van vertrouwelijke informatie	593
Art. 63. – Opmaak en wijze van bekendmaking van aankondigingen	594
Art. 64. – Elektronische beschikbaarheid van opdrachtdocumenten	595
Art. 65. – Uitnodiging van de kandidaten	597
Afdeling 3. – Selectie van deelnemers en gunning van opdrachten	598
Art. 66. – Algemene beginselen voor selectie en gunning	598
Algemene beginselen voor de selectie en de gunning – Methodologische precisering: de verplichte chronologie van de handelingen van het onderzoek van de offertes	599
Verplicht karakter van de selectie en uitzonderingen	600
Offertes die niet voldoen aan de verplichtingen op het vlak van het milieu-, sociaal of arbeidsrecht	601
Het vervoegd onderzoeken en beoordelen van de offertes naargelang het geval, op basis van het UEA dan wel van de impliciete verklaring op erewoord	602
Verzoek door de aanbesteder tot ontbrekende informatie of documentatie in de selectiefase of in de fase van het onderzoek van de offertes ter aanvulling, verduidelijking of vervollediging van de offerte of van de kandidatuurstelling	603
Afwijking van de onaantastbaarheid van de offerte in geval van belangenconflict	608
Kwalificatiesysteem van de ondernemers voor gelijkaardige opdrachten waarvan de geraamde waarde lager is dan de Europese drempel	608
Art. 67. – Verplichte uitsluitingsgronden	609
Toepassingsgebied van de verplichte uitsluitingsgronden: de hierbij betrokken plaatsingsprocedures	610
Toepassingsgebied van de verplichte uitsluitingsgronden: welke ondernemers?	611
Inbreuken vermeld in § 1, lid 1, <u>1°-6°</u> : vereiste van een veroordeling door een rechterlijke beslissing met kracht van gewijsde	611
Het tewerkstellen van illegaal verblijvende onderdanen van derde landen – Afwijkingen van het bestaan van een veroordeling	612
Verificatie van de afwezigheid van uitsluitingsgronden niet enkel in hoofde van de ondernemers maar ook van de leidinggevende personen	614

Duur van de verplichte uitsluiting	615
Afwijkingen op de verplichte uitsluiting	616
Bewijsmiddelen dat er geen uitsluitingsgrond aanwezig is	617
Art. 68. – Uitsluitingsgrond in verband met fiscale en sociale schulden	619
Verplichte uitsluiting in geval van fiscale en sociale schulden	620
Bepaling van de betrokken fiscale en sociale schulden	620
Versoepelingen van het verplicht karakter van deze uitsluiting	620
Corrigerende maatregelen	622
Mogelijkheid voor de aanbestedende overheid om inlichtingen in te winnen	622
Uitvoeringsmaatregelen voor de regeling inzake fiscale en sociale schulden	622
Samenvatting	623
Art. 69. – Facultatieve uitsluitingsgronden	624
Nieuwe facultatieve uitsluitingsgronden, ingevoerd door de wet van 17 juni 2016	625
Niet geringe draagwijdte van deze verruiming van de facultatieve uitsluitingsgronden	626
1° Schending(en) van de verplichtingen op het vlak van het milieu-, sociaal en arbeidsrecht bedoeld in artikel 7 van de wet	627
2° Staat van faillissement, vereffening, staking van zijn werkzaamheden en gerechtelijke reorganisatie	628
3° Ernstige beroepsfout	629
4° Handeling, overeenkomst of afspraak, van aard om de mededinging te vervalsen	630
5° en 6° Vaststelling van een belangenconflict in de zin van artikel 6 van de wet en voorafgaande deelname van een kandidaat of inschrijver aan de voorbereiding van de plaatsingsprocedure – hypothese bedoeld in artikel 52 van de wet	631
7° Aanzienlijke en voortdurende tekortkomingen van de kandidaat of inschrijver	632
8° Valse verklaring – 9° Onrechtmatige beïnvloeding van het besluitvormingsproces van de aanbestedende overheid	634
Uitsluiting beperkt voor een periode van drie jaar	635
De afwezigheid van facultatieve uitsluitingsgronden hoeft niet te worden nagegaan in hoofde van de leden van het bestuurs-, leidinggevend of toezichthoudend orgaan van de kandidaat of inschrijver	635
Art. 70. – Corrigerende maatregelen	636
Voorwerp van de corrigerende maatregelen	636
Toepassingsgebied	637
Mogelijkheid voor de kandidaat of inschrijver	637

Beoordelingsmogelijkheid van de aanbestedende overheid	638
Art. 71. – Selectiecriteria	639
Uitputtende lijst van de selectiecriteria	639
Hoeveel kwalitatieve selectiecriteria moeten worden vastgesteld?	639
Vaststelling van een passend en proportioneel vereisteniveau	640
Art. 72. – Rechtsopvolging van een natuurlijke persoon door een rechtspersoon in de loop van de procedure	641
Art. 73. – Uniform Europees Aanbestedingsdocument, impliciete verklaring op erewoord en bewijsmiddelen	642
Toepassingsgebied	643
Inhoud	644
Grondslag	644
Draagwijdte	645
Betrokken ondernemer of entiteit	645
Mogelijkheid tot hergebruik	645
Behoud van de verplichting tot overlegging van de nodige ondersteunende documenten	646
Uitzondering op de verplichting tot overlegging van bepaalde documenten	646
Model	647
Sanctie	647
Art. 74. – Machtiging aan de Koning tot instelling van een alternatieve regeling op het vlak van het voorlopig bewijs	648
Art. 75. – Machtiging aan de Koning omtrent het bewijs van het ontbreken van uitsluitingsgronden en het vervuld zijn van selectiecriteria	649
Art. 76. – Onlinedatabank van certificaten – e-ertis	650
Art. 77. – Kwaliteitsnormen en normen inzake milieubeheer	651
Verklaringen/certificaten van de kwaliteitsbewaking	652
Normen inzake milieubeheer	652
EMAS en de milieubeheersystemen	653
Andere bewijzen van gelijkwaardige maatregelen	655
Art. 78. – Beroep op de draagkracht van andere entiteiten	656
Mogelijkheid een beroep te doen op de draagkracht van derden	656
Beperkingen aan het beroep doen op de draagkracht van derden?	658

Mogelijkheid om hoofdelijke aansprakelijkheid te eisen	664
Art. 79. – Beperking van het aantal kandidaten	665
Mogelijkheid om het aantal kandidaten te beperken	665
Voorwaarde voor het beperken van het aantal kandidaten	666
Minimumaantal kandidaten en vrijwaring van de concurrentie	667
Art. 80. – Beperking van het aantal offertes en oplossingen	669
Toepassingsgebied	669
Beperking van het aantal offertes of oplossingen door toepassing van de gunningscriteria	669
Behoud van een daadwerkelijke mededinging	670
Afdeling 4. – Gunning van de opdracht	671
Art. 81. – Gunningcriteria van de opdracht	671
Het begrip “economisch meest voordelige offerte uit het oogpunt van de aanbesteder”	673
Toepasselijk regime, ongeacht de gekozen gunningsprocedure	675
Chronologie van het in aanmerking nemen van het gunningscriterium of de gunningscriteria	675
Voorafgaand aan de eigenlijke beoordeling van het meest voordelige karakter van de offertes	676
Informatie van de inschrijvers	676
Gunningcriteria, selectiecriteria en uitvoeringsvoorwaarden	678
<u>Geconditioneerde</u> vrije keuze van de gunningscriteria	681
Subcriteria	686
Criteria en subcriteria versus beoordelingselementen	687
Begrip en voorwaarden	688
De laagste prijs of de gemiddelde prijs?	688
Automatisme van de gunning volgens de laagste prijs?	690
Berekenbare gegevens	691
Varianten	693
Criteria, opgesomd door de wet bij wijze van voorbeeld	695
Criteria die de aanbesteder binden	712
Niet-limitatieve lijst van in artikel 81 vermelde criteria	718
Betwiste criteria	720
Specificiteit van de criteria “ervaring” en “professionele en financiële waarborgen”	721
Specificiteit van sommige opdrachten van diensten	726
Weging en hiërarchie van de criteria	728
Wegingsystemen	730
Weging binnen een vork	730
Weging <i>ex post</i> van de subcriteria	731
Beoordeling in functie van de criteria van de offerte in haar geheel, met inbegrip van de varianten	732
Keuze van de beoordelingsmethode	733

Kennisgeving van de methodologie	735
<i>Ex post</i> -gebruik van een methodologie	736
Toepassen van de beoordelingsmethode en de quotering	737
Verplichte formele motivering	739
Quoteringen en motivering	746
Uitsluiting van elke onderhandeling	749
Beperking van de mogelijkheid om te verzoeken de inhoud van een offerte te preciseren en te vervolledigen	749
Verbod van iedere op punt stelling van de opdracht	754
Sanctie van de niet gunning aan de inschrijver die de meest voordelige regelmatige offerte heeft ingediend	754
Samenvatting	755
Art. 82. – Levenscycluskosten	758
Levenscyclus – Begrip	759
Toepassingsgebied	760
Samenstelling van de levenscycluskosten	760
Beoordeling – Methode	761
Verplichte methode	762
Samenvatting	762
Art. 83. – Regelmatigheid van de offertes	764
Onderzoek van de regelmatigheid van de offertes.	764
Toepassing in elke gunningsprocedure	766
Modaliteiten vastgelegd bij KB	766
Gerechtelijke controle	767
Voorwerp van het beroep of van de rechtsvordering ingevolge een gunningsbeslissing van een opdracht	769
Beperking aan de controle: eerbiediging van de beoordelingsbevoegdheid van de aanbesteder, behoudens manifeste fout	772
Recht op schadevergoeding volgens het gemeen recht van de buitencontractuele aansprakelijkheid	776
Een fout ten opzichte van de gedraging van een voorzichtige en diligente aanbesteder	778
Het causaal verband tussen de fout en de aangevoerde schade	779
Toepassing naar Belgisch recht: afzonderlijke regelingen naargelang het gunningscriterium enkel de prijs is of niet	781
Recht op schadevergoeding voor het verlies van de opdracht	782
Forfaitaire schadevergoeding	783
Recht op vergoeding voor het verlies van een kans	784
Uitzonderlijke toegift bij de forfaitaire schadevergoeding –	
Integrale vergoeding in geval van vergoeding	785
Verplichting tot een som met uitsluiting van een schadevergoeding voor muntontwaardiging	786
Compensatoire interesten en kapitalisatie	786

Recht op schadevergoeding te bewijzen in geval van niet-gunning aan de inschrijver die de regelmatige meest voordelige offerte heeft ingediend	787
Een afzonderlijke regeling in geval van verlies van de toegekende opdracht op basis van verschillende criteria – Achterhaald?	789
Schade – Verlies van een kans de opdracht binnen te halen	791
Elementen van de vergoeding	795
Waardering van de schade	796
Accessoires – Schadevergoeding wegens munterosie	797
Accessoires – Compensatoire interessen	797
“Verhaalinstanties”/bevoegde rechtbanken: burgerlijke rechtbanken en Raad van State	798
Schadevergoeding tot herstel toegekend door de Raad van State	807
Vordering tot vrijwaring van de aanbesteder tegen zijn adviseurs	808
Het lot van de opdracht die met schending van de regelgeving inzake overheidsopdrachten werd aangegaan	808
Samenvatting	810
Art. 84. – Prijzen- of kostenonderzoek	812
Samenvatting van het regime inzake prijzen- of kostenonderzoek	812
Het begrip “prijzen- of kostenonderzoek”	813
Toepassingsgebied	814
Weerslag op de regelmatigheid van de offerte	816
Grondslag van het prijzen- of kostenonderzoek	817
Sanctionering van het prijzen- of kostenonderzoek	820
Desillusie of hoop?	825
Samenvatting	826
Art. 85. – Niet-gunning van een opdracht	828
Recht tot stopzetting van een plaatsingsprocedure mits motivering en onder controle van de rechter	828
Het recht af te zien van een plaatsingsprocedure en rechtsleer van de intrekking van administratieve handelingen	829
Het recht om al dan niet een nieuwe plaatsingsprocedure op te starten	830
Stopzetting van een plaatsingsprocedure zonder heraanbesteding	831
Stopzetting van de gunningsprocedure met daaropvolgende heraanbesteding	832
Grensgebied tussen de bevoegdheid van de Raad van State en de burgerlijke rechter	836
Kritische beoordeling	836
Recht tot stopzetting van de gunningsprocedure als exoneratiegrond in het kader van een buitencontractuele aansprakelijkheid?	836

HOOFDSTUK 5. – Uitvoering van de opdracht	839
Art. 86. – Machtiging aan de Koning tot bepaling van de algemene uitvoeringsregels	839
Algemene uitvoeringsregels (hierna “AUR”) en algemene rechtsbeginselen	839
Algemeen referentiekader, behalve uitzonderingen onder voorwaarde	846
Wettelijke keuze voor één enkel koninklijk besluit	847
Schema van de AUR	848
Toepassing van rechtswege van de AUR behoudens uitzonderingen	849
Onderaanneming	850
Art. 87. – Bijzondere voorwaarden voor de uitvoering van de opdracht	854
Bijzondere voorwaarden voor de uitvoering	854
Voorwerp van de bijzondere uitvoeringsvoorwaarden	855
Vereisten voor het opleggen van bijzondere uitvoeringsvoorwaarden	855
Toepassingsgebied	856
HOOFDSTUK 6. – Sociale diensten en andere specifieke diensten	857
Art. 88. – Sociale diensten en andere specifieke diensten – Toepassingsgebied	857
Geen onderscheid meer tussen “A- en B-diensten”	857
Lichter plaatsingsregime voor sommige sociale en specifieke diensten (voormalige B-diensten)	857
<i>Ratio legis</i>	857
Beginselen en plaatsingsprocedures voor sociale en andere specifieke diensten	858
Opdrachten van beperkte waarde	858
Art. 89. – Beginselen voor het plaatsen van sociale en andere specifieke diensten	859
Algemeen	860
Ruime keuze plaatsingsprocedures	860
Toepasselijke regels op gekozen plaatsingsprocedure	862
Art. 90. – Bekendmaking	863
Art. 91. – Voorbehouden opdrachten voor bepaalde diensten	865

HOOFDSTUK 7. – Overheidsopdrachten van beperkte waarde	866
Art. 92. – Bepalingen die van toepassing zijn op overheidsopdrachten van beperkte waarde – Aanvaarde factuur	866
Betrokken opdrachten	866
Modaliteiten voor de sluiting	866
Uitvoeringsregels voor iedere opdracht, tot stand gekomen via een aanvaarde factuur	867
TITEL 4. – Bestuur	869
Art. 163. – Handhaving	869
Betrokken opdrachten	870
Principe: controle van de gunning van de overheidsopdrachten	870
Bevoegdheden van de toezichtinstanties	871
Aanspreekpunt voor de samenwerking met de Europese Commissie	871
Inhoud van het toezichtrapport voor de Europese Commissie	871
Rol en bevoegdheid van de Europese Commissie	872
Type van steekproefsgewijze monitoring	873
Bewaringstermijn van de kopie van de gesloten overeenkomsten	873
Art. 164. – Te bewaren informatie	874
Minimale informatie of gegevens te bewaren over overheidsopdrachten in de klassieke sectoren	876
Minimale informatie te bewaren voor de opdrachten in de speciale sectoren	876
Het meedelen van de informatie	877
Het documenteren van het verloop van alle plaatsingsprocedures	877
Bewaringstermijn	877
Belang of nut van het bewaren van betrokken informatie	877
Art. 165. – Statistische verplichtingen	878
Voorwerp	878
Toepassingsgebied	878
Art. 166. – Administratieve samenwerking	880
TITEL 5. – Slot-, wijzigings-, opheffings- en diverse bepalingen	881
HOOFDSTUK 1. – Diverse bepalingen	881
Art. 167. – Berekening termijnen	881

Art. 168. – Energie-efficiëntieprestaties	883
Voorwerp	884
Toepassingsgebied	884
Nadere regels	886
Art. 169. – Bevoegdheden	887
Bevoegdheid-plaatsing	887
Implementatie door KB – Officieuze coördinatie	888
Rechtspraak	894
Art. 170. – Ministerraad	898
Art. 171. – Machtigingen aan de Koning	899
Art. 172. – Machtiging aan de Koning – In overeenstemming brengen van bepalingen	900
HOOFDSTUK 2. – Wijzigings- en opheffingsbepalingen	901
Art. 173. – Wijziging van de wet van 2 augustus 2002 betreffende de bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties	901
Art. 174. – Opheffing van artikel 3/1 van de wet van 2 augustus 2002 betreffende de bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties	902
Art. 175. – Wijzigingen van de Wet Defensie en Veiligheid	903
Art. 176. – Wijzigingen van de Wet Defensie en Veiligheid	904
Art. 177. – Wijzigingen van de Wet Defensie en Veiligheid	905
Art. 178. – Wijzigingen van de Wet Defensie en Veiligheid	906
Art. 179. – Wijzigingen van de Wet Defensie en Veiligheid	907
Art. 180. – Wijzigingen van de Wet Defensie en Veiligheid	908
Art. 181. – Wijzigingen van de Wet Defensie en Veiligheid	909
Art. 182. – Wijzigingen van de Wet Defensie en Veiligheid	910
Art. 183. – Wijzigingen van de Wet Defensie en Veiligheid	911

Art. 184. – Wijzigingen van de Wet Defensie en Veiligheid	912
Art. 185. – Wijzigingen van de Wet Defensie en Veiligheid	913
Art. 186. – Wijzigingen van de Wet Defensie en Veiligheid	914
Art. 187. – Wijzigingen van de Wet Defensie en Veiligheid	915
Art. 188. – Wijzigingen van de Wet Defensie en Veiligheid	916
Art. 189. – Wijzigingen van de wet overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten van 15 juni 2006	917
Art. 190. – Opheffing Wet Overheidsopdrachten 15 juni 2016	918
Art. 191. – Wijzigingen van het koninklijk besluit van 13 juli 2014 betreffende de energie-efficiëntie-eisen in het kader van bepaalde overheidsopdrachten betreffende de verwerving van producten, diensten en gebouwen	919
Art. 192. – Coördinatie	920
HOOFDSTUK 2/1. – Overgangsbepalingen	921
Art. 192/1. – Elektronische facturering	921
Algemeen	921
Doelstelling	921
Het begrip elektronische factuur	922
Toekomstige wijzigingen	922
HOOFDSTUK 3. – Inwerkingtreding	924
Art. 193. – Inwerkingtreding	924
Trapsgewijze inwerkingtreding	924
Trigger: bekendmaking van de aankondiging of opstarten van de plaatsingsprocedure	925
Specifieke datum voor de wijzigingen aan de wet van 15 juni 2006	926
Samenvatting	926
INDEX	929

Praktische commentaar bij de reglementering van de overheidsopdrachten

**DEEL 1B –
KB 18 APRIL 2017
(PLAATSING-KLASSIEKE SECTOREN)**

Praktische commentaar bij de reglementering van de overheidsopdrachten

**DEEL 1B –
KB 18 APRIL 2017
(PLAATSING-KLASSIEKE SECTOREN)**

**8ste UITGAVE
2021**

**André DELVAUX
Kris LEMMENS
Marco SCHOUPS
Baudouin VAN LIERDE**

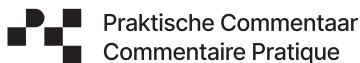
**Bernard de COCQUÉAU
François MOÏSES
Renaud SIMAR**

Sophie BLEUX, Vincent CAPPELLE, Carlo CARDONE, Evi DEGROODT,
Jan DE LEYN, Janice DEMEESTER, Geert DEWACHTER, Anke MESKENS,
Melissa OLIVOTTO, François PAULUS, Mathieu THOMAS, Karolien VAN BUTSEL,
Cédric VANDEKEYBUS, Jasper VAN STEENBERGEN

INTERSENTIA

De online versie van deze uitgave is beschikbaar
op de website praktischecommentaar.be

Deze publicatie is eveneens beschikbaar in het Frans bij Anthemis:
*Commentaire pratique de la réglementation des marchés publics –
Tome 1B: A.R. du 18 avril 2017 (attribution-secteurs classiques) –
ISBN: 978-2-8072-0808-7*

© 2021 Lefebvre Sarrut Belgium NV
Hoogstraat 139/6 – 1000 Brussel

Verantwoordelijke uitgever: Paul-Étienne Pimont, Lefebvre Sarrut Belgium NV

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

D: 2021/7849/134
ISBN: 978-94-000-1405-3

Opmaak: Communications
Gedrukt in de Europese Unie
Omslagontwerp: Matthieu Lepoutre

VOORWOORD

De 8ste uitgave van de Praktische commentaar bij de reglementering van de overheidsopdrachten volgt het stramien dat werd geweven door André De Grand’Ry, Inspecteur-generaal van Financiën en Maurice-André Flamme, Professor aan de ULB.

De eerste uitgave was bedoeld als een vademecum voor de partijen die concreet betrokken zijn bij de overheidsopdrachten.

Deze publicatie in stencilvorm was snel uitverkocht.

De 2e uitgave kwam er in 1965 en telde 414 bladzijden, inclusief index. De 7e uitgave telde 1.817 bladzijden voor boekdeel I A-B gewijd aan de plaatsing en 1.184 bladzijden voor boekdeel II gewijd aan de uitvoering. De 8e uitgave zal globaal ongeveer even groot zijn en verschijnt op papier en, voor de eerste keer, in actieve digitale versie.

Kan men nog werkelijk spreken van een “Praktische Commentaar”?

Toen de eerste uitgaven verschenen, in de jaren '50-'60 was er zeker een leemte die moest worden opgevuld in het verlengde van de publicatie van de thesis van Professor Flamme in 1955 onder de titel “Les marchés de l’Administration – analyse du droit positif et essai doctrinal sur les contrats de fournitures et de travaux publics”, Brussel, uitgeverij Bruylant, gevolgd door de publicatie in 1969 van zijn “Traité théorique et pratique des marchés publics – précédé d’un essai de théorie générale des contrats de l’administration en droit belge et en droit comparé”.

Vandaag worden over het “aanbestedingsrecht” verschillende werken geschreven met een globale of thematische insteek. We kunnen het alleen maar toejuichen dat er zo een debat is geopend om ideeën te toetsen en de gevolgen van de gekozen of overwogen oplossingen te analyseren, zowel voor de publieke actoren als voor de ondernemers.

Daarom blijft de oorspronkelijke formule van de Praktische Commentaar, bestaande uit een één-op-één analyse van de wettelijke en reglementaire bepalingen, geldig.

Met de wet van 17 juni 2016 (titels 1, 2, 4 en 5) en het KB van 18 april 2017, het zogenaamde “Koninklijk Besluit Plaatsing – Klassieke Sectoren” wordt Richtlijn 2014/24/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten en tot intrekking van Richtlijn 2004/18/EU, omgezet. Ze worden besproken in dit boekdeel I A-B.¹

---

¹ Op het moment van schrijven van dit voorwoord wordt het maken van een apart boekdeel van de Praktische Commentaar gewijd aan de plaatsing van overheidsopdrachten in de zogenaamde speciale sectoren, alleen nog maar overwogen. De chronologische volgorde van opstelling tussen dit onderwerp en andere, zoals de specifieke regelgeving inzake (i) de concessieovereenkomsten, (ii) de erkenning van de aannemers van werken en (iii) de motivering en rechtsmiddelen in het kader van overheidsopdrachten, moet nog worden vastgesteld. Bovendien kan niet worden uitgesloten dat er een keuze moet worden gemaakt uit deze verschillende onderwerpen, gezien de tijd die nodig is voor het schrijven over deze onderwerpen, vóór de waarschijnlijke publicatie van nieuwe Europese richtlijnen.

De overwegingen die aan Richtlijn 2014/24/EU² voorafgaan, bevatten met name de volgende opmerking:

“Wanneer door of namens overheden van de lidstaten overheidsopdrachten worden gegund, moeten de beginselen van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie worden geëerbiedigd, met name het vrije verkeer van goederen, de vrijheid van vestiging en de vrijheid van dienstverlening, alsmede de daarvan afgeleide beginselen, zoals gelijke behandeling, niet-discriminatie, wederzijdse erkenning, evenredigheid en transparantie (...).

Overheidsopdrachten spelen in de Europa 2020-strategie, zoals uiteengezet in de mededeling van de Commissie van 3 maart 2010 met als titel “Europa 2020 — Een strategie voor slimme, duurzame en inclusieve groei” een belangrijke rol.”

In de wet³ zijn deze doelstellingen opgenomen: een ruimere toegang tot overheidsopdrachten voor kmo's, een versoepeling via de eenmalige regularisatiemogelijkheid voor de kandidaten of inschrijvers in geval van fiscale en sociale schulden, geleidelijke digitalisering die de toepassing van de algemene beginselen zal bevorderen.

Daarnaast worden er op verschillende punten in de wet nieuwigheden geïntroduceerd: nieuwe uitzonderingen op het toepassingsgebied van de reglementering, betreffende “quasi in house”-opdrachten en de publiek-publieke samenwerking, versoepeling van de mededingingsprocedure met onderhandeling, een zo groot mogelijk evenwicht tussen de verplichtingen en de rechten van beide partners bij overheidsopdrachten, de strijd tegen de sociale dumping, bijzondere aandacht voor energie-efficiëntie, een grotere inachtneming van sociale en milieuclausules en échte aandacht voor innovatie.

Gezien de omvang van de doelstellingen en de nieuwe ontwikkelingen heeft de wetgever gekozen voor het opstellen van een nieuwe wet en niet voor een wijziging van de vorige wetgeving. Met de wetgeving ter omzetting van de richtlijnen 2014/2024 en 2014/2023 wint het aanbestedings- en concessierecht aan maturiteit dankzij verduidelijkingen en verfijningen die meer rechtszekerheid bieden over verschillende kwesties waarover onzekerheid bestond naar aanleiding van de interpretatie van de eerste richtlijnen:

- Het fundamentele onderscheid tussen “overheidsopdracht” en “concessie” door het opstellen van objectieve criteria zoals de overdracht van het operationeel risico aan de privé-exploitant met een afzonderlijke wet betreffende de concessies, ook van 17 juni 2016: ze zal worden behandeld in een apart boekdeel.

Indien dus in het kader van de 8e editie, een boekdeel over de plaatsing van opdrachten in de speciale sectoren wordt gepubliceerd, zal het – naast de opname van de – eventueel bijgewerkte – commentaren bij de bepalingen die in de wet van 17 juni 2016 ook van toepassing zijn op overheidsopdrachten in de zogenaamde speciale sectoren, hetzij de titels 1 en 4-5 van genoemde wet – ook uiteraard de toelichting bevatten bij de bepalingen van de bepalingen die in de wet specifiek zijn voor het plaatsen van opdrachten in de speciale sectoren, hetzij titel 3 van de wet.

² PBEU, 28 maart 2014, L94/65.

³ *Parl. St.*, Kamer 2015-2016, doc. 54, 1541/001, MvT, blz. 5.

- Een verduidelijking betreffende het niet-toepassen van het aanbestedings- en concessierecht in de betrekkingen tussen openbare exploitanten door het bepalen van criteria voor in-house-toezicht en voor samenwerkingsakkoorden tussen aanbesteders.
- De versoepeling van de toepassingsvoorwaarden voor procedures met een onderhandelingsfase.
- Een grotere rechtszekerheid betreffende de toepassingsvoorwaarden voor de onderhandelingsprocedure met bekendmaking (thans “mededingingsprocedure met onderhandeling”), met name op het gebied van de vroegere promotieovereenkomsten en architectuurcontracten of andere dienstverleningen waarbij er onderhandeld wordt, als reactie op de rechtspraak van het Hof van Justitie over eerdere richtlijnen en van de Raad van State.

In het Belgische nationale recht hebben andere inspanningen ter verduidelijking ook geleid tot meer rechtszekerheid op verschillende gebieden:

- Het probleem van het prijzenonderzoek.
- Dat van de criteria met betrekking tot de regelmatigheid van de offertes.
- De mogelijkheid om offertes te regulariseren bij de onderhandelingsprocedure.

In het voorwoord van zijn thesis van 1955⁴ merkte Professor Maurice-André Flamme op dat vóór 1950 de relaties tussen opdrachtgevers en dienstverleners gekenmerkt werden door dictaten uitgedrukt door draconische, zelfs eenzijdig bevoordelende, clausules ten laste van de dienstverleners, maar dat er sinds 1950 een duidelijke verschuiving en evolutie heeft plaatsgevonden naar meer samenwerking ten dienste van het algemeen belang in de hoop een nieuw klimaat van efficiëntie, productiviteit en wederzijds begrip te creëren. Hij juichte ook de oprichting toe van gemengde commissies voor het opstellen van ontwerpen van bestekken, en de inbreng van rechtspraak, in het bijzonder van de Raad van State.

Bijna 70 jaar later is het rechtskader geëvolueerd als gevolg van de ontwikkeling van de behoeften en de actoren, alsook van de Europese richtlijnen en de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie, maar de kwaliteit van de betrekkingen tussen opdrachtgevers en dienstverleners op basis van samenwerking in plaats van confrontatie is meer dan ooit essentieel voor de verwezenlijking van de doelstellingen van algemeen belang die met overheidsopdrachten worden nagestreefd in het licht van de uitdagingen en de verwachtingen inzake de ontwikkeling van de economische activiteit, met name in tijden van herstelbeleid.

Ook al ligt de oorsprong van de teksten van de wetten en koninklijke besluiten bij de Commissie Overheidsopdrachten, samengesteld uit vertegenwoordigers van de opdrachtgevers en de dienstverleners, toch kan de definitieve versie ervan door de wetgever of de Koning worden gewijzigd. Het kan dus zijn dat deze versie niet de consensus uitdrukt die binnen deze gemengde commissie werd bereikt.

Dit mag niet uit het oog verloren worden en verklaart deels dat het evenwicht tussen rechten en plichten dat op een bepaald moment wordt beweerd te zijn bereikt, niet immuun is voor veranderingen die van dien aard zijn of kunnen zijn dat ze het in gevaar brengen.

⁴ “*Les marchés de l’administration – analyse du droit positif et essai doctrinal sur les contrats de fournitures et de travaux publics*”, Brussel, Bruylant, 1955, blz. 2.

De opeenvolgende wijzigingen van de reglementering zijn het resultaat van de zorg om rekening te houden met de verschillende vormen van overheidsinitiatieven en innovaties op alle gebieden, maar ook met de noden van vele aanbesteders op de meest uiteenlopende gebieden met hun specifieke geografische, economische, maatschappelijke, temporele en juridische beperkingen en specifieke kenmerken die vallen onder andere domeinen: veiligheid van de werknemers en de gebruikers, strijd tegen de sociale dumping enzovoort.

Dit verklaart de complexiteit van de regels, maar ook hun ongeschiktheid voor specifieke situaties en/of de ervaring van bepaalde aanbesteders, zoals kleine gemeenten met minder technische en juridische middelen of ondernemers die in kleine organisaties werken.

De opeenvolgende wijzigingen van de regelgeving zijn ook een uiting van de diversificatie van de doelstellingen en de herhaalde inspanningen om de concepten, de uitvoering en vrijwaring ervan te verfijnen door middel van richtsnoeren of bijstellingen, maar ook door het zoeken naar een voortdurende verbetering van het evenwicht tussen de rechten en plichten van de verschillende belanghebbenden.

Elke verfijning kan echter aan twee kanten snijden: zo heeft de versterking van de vertrouwelijkheid in artikel 13 van de wet als (on)verwacht gevolg dat de inschrijvers niet langer kennis krijgen van het totale bedrag van de offertes die worden ingediend bij plaatsingsprocedures op basis van louter de prijs, hetgeen onder de vorige regelgevingen mogelijk was door de bekendmaking ervan bij hun "opening" ter zitting. Ook al wordt de aanbesteder op die manier ontheven van de verplichting om te antwoorden op vragen over de prijzen door de indieners van betere offertes, betekent dit meteen ook volledige onzekerheid voor alle inschrijvers van wie sommigen zich totaal verrast verklaren dat hun, na meerdere maanden, een opdracht wordt gegund – wat hun algemene planning verstoort.

Daarom moet elke wijziging zorgvuldig worden overwogen en, indien nodig, ter discussie worden gesteld. Hetzelfde geldt voor de mogelijkheden tot afwijking, anders zou het oorspronkelijke evenwicht in het gedrang komen.

De uitkomst wordt opgenomen in de richtlijnen en de wetten waarmee die richtlijnen worden omgezet, ingegeven door de rechtspraak, nu eens om die rechtspraak te bekrachtigen, dan weer om die rechtspraak te voorkomen of te omzeilen.

Het is "deze uitkomst" die de verschillende "actoren" van de regelgeving moeten uitvoeren: de aanbesteders, hun diensten, de ondernemers (bouwers, leveranciers of dienstverleners), maar ook de rechters die, vaak in het kader van procedures van uiterst dringende noodzakelijkheid, moeten oordelen soms over uiterst specifieke kwesties, waarbij het antwoord directe gevolgen heeft voor de opdrachtgever en voor de geselecteerde ondernemer of diegene die wordt geweerd, waarbij die gevolgen soms zo hard zijn dat zijn toekomst in het gedrang komt. Deze uitgave van de Praktische Commentaar is bedoeld om, samen met de andere werken over het onderwerp, bij te dragen aan het werk van al diegenen die zich inzetten voor het bereiken van de nagestreefde doelstellingen.

Om verder te gaan op de weg die in het bijzonder werd uitgestippeld door de Professoren Maurice-André en Philippe Flamme was een groot team onontbeerlijk.

Er werd begonnen aan de voorbereiding van de 8e uitgave vanaf eind 2016 door het zoeken naar de beste formule voor een tweetalige uitgave en de aanpassing ervan aan de nieuwe dragers.

De eigenlijke redactie ging van start in januari 2018. Er werd stap voor stap gewerkt.

In 2019 dwong een onverwachte samenloop van omstandigheden tot de beslissende steun van een versterkt team dat erin slaagde de uitdaging voor de helft van het werk met de deadline van eind 2020 aan te gaan.

Het resultaat is een collectief werk van niet alleen de redactie en de uitgever, maar ook van de coördinator, nalezer en kritisch commentator Baudouin van Lierde, juridisch adviseur die ook instond voor de vertaling.⁵

Niet alleen voor de uitvoering van het project en de concrete realisatie ervan, maar ook voor de consistentie en de juridische correctheid heeft hij een sleutelrol gespeeld.

De auteurs zijn hem zeer dankbaar.

André Delvaux, Renaud Simar, Marco Schoups en Kris Lemmens
Advocaten

---

⁵ Volledig naar de Franse doeltaal, voor de commentaar in het Nederlands en voor een aanzienlijk deel naar de Nederlandse doeltaal, voor de commentaar in het Frans, waarbij het juridisch vertaalbureau Lingua Jura (<https://linguajura.be>) instond voor de rest.

INHOUD

TITEL 1. – Algemene bepalingen	41
HOOFDSTUK 1. – Definities, belasting over de toegevoegde waarde en toepassingsgebied	41
Afdeling 1. – Voorafgaande bepaling	41
Art. 1. – Omzetting	41
Afdeling 2. – Definities	42
Art. 2. – Definities	42
Afdeling 3. – Belasting over de toegevoegde waarde	50
Art. 3. – Btw	50
Afdeling 4. – Toepassingsgebied	51
Art. 4. – Toepassingsgebied	51
Toepassingsgebied van het Koninklijk Besluit Plaatsing 2017	52
Artikelen toepasselijk op sociale diensten en andere specifieke diensten, opgesomd in bijlage III van de Wet Overheidsopdrachten 2016	52
Artikelen die van toepassing zijn op overheidsopdrachten van beperkte waarde	53
Artikelen die van toepassing zijn op overheidsopdrachten voor de aanstelling van een advocaat voor de vertegenwoordiging in rechte of voor juridisch advies	53
Art. 5. – Publiekrechtelijke instellingen – Lijst	55
HOOFDSTUK 2. – Raming van het bedrag van de opdracht	56
Art. 6. – Regels van toepassing in functie van de geraamde waarde van de opdracht	56
Voorgeschiedenis	56
Principe	56
Draagwijdte van de bepaling	57
Raming van de waarde van de opdracht vs. het goed te keuren bedrag van de offerte bij de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking	59
Waarborg voor de rechtsbescherming	60
 INTERSENTIA	 11

Europese vrijwillige bekendmaking	62
Art. 7. – Geraamde waarde van de opdracht – Erin vervatte elementen	63
Voorgeschiedenis	65
Principe	65
Duur en totale waarde	65
Opties	66
Percelen	66
Herhalingen	67
Vaste en voorwaardelijke gedeelten	68
Premies	68
Herzieningsbepalingen	68
Verlengingen	69
Principe	69
Principe	69
Rechtspraak	70
Tijdstip van de raming	71
Verplichte mededeling?	71
Raming in geval van een raamovereenkomst of een dynamisch aankoopstelsel	72
Innovatiepartnerschap	72
Overheidsopdrachten voor werken	73
Overheidsopdrachten voor leveringen of voor diensten te verlenen met een zekere regelmaat	75
Overheidsopdrachten voor leveringen m.b.t. leasing, huur, of huurkopen van producten	76
Opdrachten voor diensten	77
Overheidsopdrachten voor diensten waarvoor geen totale prijs is vermeld	79
HOOFDSTUK 3. – Bekendmaking	80
Afdeling 1. – Algemene bekendmakingsregels	80
Art. 8. – Europese en Belgische bekendmaking van een aankondiging van een opdracht	80
Voorgeschiedenis	81
Bekendmaking van overheidsopdrachten met een geraamde waarde $\geq$ de Europese drempels – Verplichte dubbele bekendmaking	82
Bekendmaking van overheidsopdrachten met geraamde waarde $<$ de Europese bekendmakingsdrempels	83
Datum bekendmaking	84
Vereisten aangaande vorm en inhoud van het aankondigingsbericht	84
De “officiële” bekendmaking	84
Richtlijnen m.b.t. bijkomende “officieuze” bekendmakingen	85
Sactionering	86

Art. 9. – Rechtzettingsbericht	87
Algemeen	87
Modaliteiten van de bekendmaking van de wijziging	88
Verdaging van de termijn voor de ontvangst van de kandidaatstellingen of offertes	88
Art. 10. – Bewijs – Aankondiging van een opdracht	90
Afdeling 2. – Europese drempels	91
Art. 11. – Europese drempels – Opdrachten zonder verdeling in percelen	91
Algemeen	91
Raming van het bedrag	92
Drempelbedragen 2020-2021	92
Schematische voorstelling	94
Art. 12. – Percelen – Vrijstelling van Europese bekendmaking – Voorwaarden	95
Algemeen	95
Het begrip “homogene leveringen”	95
Een voorbeeld	96
Afdeling 3. – Europese bekendmaking	98
Art. 13. – <i>Ratione summae</i>	98
Onderafdeling 1. – Algemene regels	99
Art. 14. – Europese bekendmaking – (Voor)aankondiging (gegunde) opdracht	99
Art. 15. – Vooraankondiging van overheidsopdrachten – Opdrachten $\geq$ Europese drempels	100
Voorgeschiedenis	100
Opzet vooraankondiging	100
Wijze van bekendmaking vooraankondiging	101
Inhoud vooraankondiging	102
Tijdstip van de vooraankondiging	103
Art. 16. – Aankondiging van opdracht – Opdrachten $\geq$ Europese drempels	105
Art. 17. – Aankondiging van gegunde opdracht – Opdrachten $\geq$ Europese drempels	106

Onderafdeling 2. – Sociale en andere specifieke diensten	107
Art. 18. – Opdrachten voor sociale en andere specifieke diensten _ ≥ Europese bekendmakingsdrempels	107
Afdeling 4. – Belgische bekendmaking	108
Art. 19. – <i>Ratione summae</i>	108
Onderafdeling 1. – Algemene regels	109
Art. 20. – Belgische bekendmaking – Opdrachten < Europese drempels	109
Bekendmaking	109
<u>Geen</u> aankondiging van gegunde opdracht	109
Art. 21. – Vooraankondiging	110
Begrip	110
Facultatief karakter	110
Tijdstip van de vooraankondiging	111
Inhoud van de vooraankondiging	112
Impact vooraankondiging op toepasselijke regelgeving	112
Art. 22. – Aankondiging van opdracht – Opdrachten < Europese drempels	114
Algemeen	114
Inhoud van de aankondiging	115
Art. 23. – Kwalificatiesysteem	116
Algemeen	117
Afschaffing van het systeem van de lijst van geselecteerden	118
Gelijkaardige opdrachten – Begrip	118
Uitwerking kwalificatiesysteem	119
Model van aankondiging – Bijlage 4 van het koninklijk besluit van 18 april 2017	120
Open systeem	121
Ondernemerszijde	121
Overheidszijde	121
Duurtijd	122
Beheer van het kwalificatiesysteem	122
Beoordeling: enkele bedenkingen	123
Onderafdeling 2. – Sociale en andere specifieke diensten	125
Art. 24. – Opdrachten voor sociale en andere specifieke diensten < Europese bekendmakingsregels	125

HOOFDSTUK 4. – Prijsvaststelling en prijsbestanddelen	126
Art. 25. – Offerteprijzen in euro	126
Prijzen op te geven in euro	126
Bedrag van de offerte, voluit geschreven	126
Samenvatting	127
Art. 26. – Opdracht tegen terugbetaling	128
Wijze van prijsvaststelling	128
Gemengde opdracht	130
Vermelding “VH” of “vermoedelijke hoeveelheden” en andere vermeldingen	130
Het uitsluiten van het absoluut forfait	130
Stelpost	131
Hoeveelheden die in rekening moeten worden gebracht	131
Opdracht zonder forfaitaire prijsbepaling	132
Overeenkomsten tegen terugbetaling	132
Opdrachten tegen voorlopige prijzen	133
Opdrachten in regie	133
“Contract met open boek”	134
Uitbreiding van het principe van het forfait	135
Samenvatting	135
Art. 27. – Offertebedrag geacht vastgesteld volgens eigen bewerkingen, berekeningen en ramingen van de inschrijver	136
Inleidende opmerking/waarschuwing	137
Verplichting ten laste van de opdrachtnemer	137
Omvang van de conceptieopdracht waarvan de aanbestedende overheid de verantwoordelijkheid draagt	137
Draagwijdte van de forfaitaire prijs voor de aanbestedende overheid en voor de opdrachtnemer	139
Documenten, verstrekt als eenvoudige inlichting en vergissingen die hierin voorkomen	140
Administratieve en gerechtelijke vaste rechtspraak – Historiek	141
Vrijwaringsbedingen voor de ontwerper of stijlbeoordelingen	144
Sonderingen – Inlichtingen, verschaft ten informatieven titel, zonder enige verbintenis	145
Ministeriële omzendbrieven	149
<i>Culpa in contrahendo</i>	150
Tegenstrijdigheden in de opdrachtdocumenten	152
Plannen – Beperkte voorrang	152
Forfait en risico van de plannen	153
Ongerechtvaardigde afwijkingen	154
Terrein van alle aard	155
Forfait en rotsen en metselwerken uit een stuk	155
Onvoorzienbare omstandigheden	155

Het begrip “onvoorspelbaarheid”	156
Onvoorzienbare omstandigheden en prijsvraag	161
Onvoorzienbare omstandigheden en leveringen	161
Onvoorzienbare omstandigheden en onderaanneming	162
Ontbreken van de prijzen	162
Interpretatie in geval van twijfel	163
Samenvatting	166
Art. 28. – Algemene kosten – Verhoudingsgewijze verdeling	167
Relatief belang van de posten en verhoudingsgewijze verdeling van de algemene kosten – “Frontloading” vermijden	167
Toepassing op de opdracht van werken, leveringen en diensten	168
Betrokken posten van de samenvattende opmeting of inventaris	169
Verhoudingsgewijze verdeling van de algemene en financiële kosten alsmede van de winst	169
Toepassing bij het prijzen- of kostenonderzoek	169
Samenvatting	171
Art. 29. – BTW en andere heffingen	172
Offerteprijs alle heffingen inbegrepen, behalve de btw	172
Vermelding van de btw in alle offertes	173
Raming van het bedrag van de offertes en btw	173
Samenvatting	174
Art. 30. – Prijs en intellectuele eigendomsrechten	175
Voorwerp	175
Kosten intellectuele eigendomsrechten, inbegrepen in de offerte	176
Mogelijkheid om een gebrevetteerde werkwijze op te leggen	177
Octrooi verkregen door de ontwerper van het project	178
Intellectuele rechten – Gunning en uitvoering overheidsopdracht	179
Samenvatting	182
Art. 31. – Opleveringskosten	183
Art. 32. – Offerteprijs – Erin begrepen elementen	184
Elementen in de prijs inbegrepen – Principe	185
Uitzondering door een andersluidende bepaling	185
Begrip “inherent aan de uitvoering van de opdracht”	187
Rotsen en metselwerken uit een stuk	189
Het opnemen van de kosten van de veiligheidsmaatregelen	192
Toelatingen nodig voor de uitvoering van de opdracht voor werken	195
Stort- en winplaats van gronden	197
Toegang tot de bouwplaats – Politiemaatregelen	197

Leveringen en diensten – De voor het gebruik noodzakelijke vorming – Inbegrepen in de kosten	197
Samenvatting	198
HOOFDSTUK 5. – Verbetering van fouten en nazicht van prijzen of kosten	199
Art. 33. – Verbetering van de offertes – Prijzen- of kostenonderzoek – Bevraging bij abnormale prijzen	199
Art. 34. – Reken- of zuiver materiële fouten	200
Verbetering van de fouten door de aanbestedende overheid	201
Toepassingsgebied: alle plaatsingsprocedures	201
Vergissing in de prijs: geen gevolgen voor de overeenkomst	202
Reken- of materiële fout in een offerte	203
Ogenblik waarop de materiële fout wordt ontdekt	207
Gematigde beoordeling door de rechtspraak, van de strengheid van de aangegane verbintenis in geval van vergissing	208
Verplichting tot nazicht en verbetering van fouten, maar uitsluiting van aansprakelijkheid	212
Onderzoek van de werkelijke bedoeling	213
Begrip van toelaatbare “verduidelijking of vervollediging”	219
Onderhandelingen verboden op straffe van schending van de gelijkheid tussen inschrijvers	221
Uitzonderlijke wettelijkheid van gesprekken en “verfijningen” <i>a posteriori</i>	223
Onderscheid tussen “verstreckte verduidelijking” en “het uitoefenen van het eenzijdige wijzigingsrecht”	227
Toepassing in het kader van een prijsvraag	228
Keuzemogelijkheden van de aanbestedende overheid in het geval dat de inschrijver geen of een niet aanvaardbare verduidelijking geeft	229
Motivering van het gevolg dat gegeven wordt aan reken- of materiële fouten in de opdrachtdocumenten of in de offertes	230
Verbetering van elektronische offertes	232
Samenvatting	232
Art. 35. – Prijzen- of kostenonderzoek – Door de inschrijver te verstrekken inlichtingen	234
Art. 36. – Prijzen- en kostenonderzoek – Bevragingsmodaliteiten/sanctie	236
Verplicht prijzen- of kostenonderzoek en bevraging van de betrokken inschrijver	240

Toepassingsgebied van de algemene regeling van het prijzen- of kostenonderzoek	241
Voorwerp van het prijzen- of kostenonderzoek	242
Uitzondering voor de verwaarloosbare posten	244
Begrip “abnormale prijs”	248
Fasen van het prijzen- of kostenonderzoek en de beoordeling ervan	251
Verantwoording en schriftelijk onderzoek	253
Verzending van het verzoek om verantwoording	253
Aanduiding geven over de richting van de anomalie?	254
Verzoek tot verantwoording zelf indien het afwijzen van de offerte niet wordt overwogen	254
Sanctie voor het niet verstrekken van de gevraagde verantwoordingen	256
Recht van de inschrijver zich te verantwoorden	256
Antwoordtermijn	257
Voorbeelden van verantwoording volgens artikel 36	258
Verantwoording met naleving van de opdrachtdocumenten	260
Concrete verantwoording	261
Verantwoording door verwijzing naar een prijs van een onderaannemer	261
Verantwoording door een bijzondere eigenschap van de offerte of van de betrokken opdracht	262
Verantwoording door een vergissing in te roepen?	263
Verantwoording door een verkregen staatssteun	263
Vertrouwelijkheid van de verantwoordingen	265
Lot van de gevraagde verantwoordingen	266
Mogelijkheid doch geen verplichting een bijkomende verantwoording te vragen	267
Specifieke regeling: verplicht onderzoek van het totale offertebedrag	268
Toepassingsgebied van de specifieke regeling	269
Bepaling van het gemiddelde bedrag van de ingediende offertes	270
Voorwaarde: een verschil van meer dan 15% tussen een offerte en het gemiddelde bedrag van de offertes	271
Offerte lager dan 15% ten aanzien van het gemiddelde: te onderzoeken – Geen vermoeden van abnormaliteit	273
Verplichting tot natrekken totaalbedrag offerte en verantwoording vragen	273
Lot van de gevraagde rechtvaardiging	275
Uitoefening van de appreciatiebevoegdheid	276
Kennelijke beoordelingsfout	280
Beoordeling aan de hand van meerdere elementen	283
Beoordeling ten opzichte van de raming	284
Beoordeling met inachtneming van het percentage van de betwiste post	285

Beoordeling met inachtneming van de gelijkheid tussen de inschrijvers	287
Verplichting de beoordeling te motiveren	289
Motivering en zakengeheim	297
Sanctionering van de abnormaliteit	297
Mededeling van de motieven voor de afwijzing	299
Verbod te onderhandelen en <i>a posteriori</i> te regulariseren	300
Inkennisstelling van derden in geval van wering van een offerte op basis van een abnormaal lage of abnormaal hoge prijs of kost	302
Samenvatting	303
Art. 37. – Prijsonderzoek – Boekhoudkundige stukken en onderzoek ter plaatse	307
Verificatie van de boekhoudkundige stukken en onderzoek ter plaatse	307
Aanwijzen van de personen, belast met de verificatie en het onderzoek	308
Voorwerp van de verificatie van de boekhoudkundige stukken en van het onderzoek ter plaatse	308
Sanctie voor het niet meedelen van de gevraagde gegevens	309
Gebruik van de verstrekte gegevens	309
HOOFDSTUK 6. – Het Uniform Europees Aanbestedingsdocument (UEA) en de impliciete verklaring op erewoord	311
Art. 38. – UEA	311
Verplichting tot overlegging van het Uniform Europees Aanbestedingsdocument (hierna UEA)	312
Model	313
Richtsnoeren voor het invullen van het UEA	313
Opties voor deel IV m.b.t. de selectiecriteria van het UEA	314
Art. 39. – Toegangsrecht – Impliciete verklaring op erewoord	315
Impliciete verklaring op erewoord	316
Toepassingsgebied	316
Draagwijdte van de impliciete verklaring op erewoord	317
Elementen die niet vallen onder de impliciete verklaring	317
Uitsluiting van het UEA voor de opdrachten waarvan de geraamde waarde lager is dan de Europese bekendmakingsdrempel	318
Art. 40. – Combinatie – “Penhouder”	319
Penhouder	319
Rolverdeling in het Uniform Europees Aanbestedingsdocument	319

HOOFDSTUK 7. – Regels van toepassing op de handtekeningen en op de communicatiemiddelen	320
Art. 41. – Elektronische handtekening en (elektronische) communicatiemiddelen – <i>Ratione materiae</i>	320
Regels betreffende het verplicht gebruik van elektronische communicatiemiddelen	320
Materieel toepassingsgebied van de bepalingen inzake het verplicht gebruik van elektronische communicatiemiddelen	320
Voortaan “verplicht” gebruik van elektronische communicatiemiddelen	321
Art. 42. – Ondertekening inschrijver – Indieningsrapport	322
Inleiding	323
Ondertekening bij de openbare procedure en de vereenvoudigde onderhandelingsprocedure met voorafgaande bekendmaking	323
Ondertekening bij niet-openbare procedures, de mededingingsprocedure met onderhandeling, de concurrentiegerichte dialoog en het innovatiepartnerschap	323
Ondertekening bij de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking	324
Art. 43. – Wijziging aan/intrekking van de offerte – Ondertekening inschrijver	325
Sanctie: substantiële onregelmatigheid	325
Historiek en Belgische omzetting	326
Waarborgen van de gekwalificeerde elektronische handtekening	326
Wijzigingen en intrekking van de offerte	327
Elektronische veilingen behoeven geen elektronische handtekening	328
Art. 44. – Hand- en ondertekening van indieningsrapport – Wijziging aan of intrekking van offerte	329
Vooraf	329
Ondertekening van het indieningsrapport	330
Wie is de bevoegde ondertekenaar?	330
Ondertekening door een gedelegeerd bestuurder?	333
Bewijsstukken	336
Het indieningsrapport dat namens een rechtspersoon elektronisch wordt ondertekend door middel van een certificaat op naam van deze rechtspersoon	337
Offerte ingediend door een combinatie	337
Beroep voor de Raad van State door de vennoten van een combinatie	338
Rechtsgevolg van het indienen van een offerte door een combinatie: hoofdelijke aansprakelijkheid	342

Uitzondering op de hoofdelijke aansprakelijkheid: Raad van State nr. 225.191 van 22 oktober 2013	344
Art. 45. – Elektronische middelen – Integriteit gegevensuitwisseling	348
Integriteitswaarborg gegevensuitwisseling	348
Twee benaderingswijzen	348
Het aangetaste document is een aanvraag tot deelneming of offerte	348
Het aangetaste document is geen aanvraag tot deelneming of offerte	350
Art. 46. – Elektronische middelen – Niet-algemeen beschikbare instrumenten en hulpmiddelen	352
Alternatieve toegangsmiddelen tot niet-algemeen beschikbare instrumenten en hulpmiddelen	352
Art. 47. – Elektronische communicatiemiddelen – Registratie gegevens	354
HOOFDSTUK 8. – Opties	355
Art. 48. – Opties – Specifieke regels	355
Waarschuwing	355
Voorstelling van de opties	355
Bijzonderheid van de vrije optie	355
Invloed op de regelmatigheid van de offerte	356
Uitsluiting van elke meerprijs of een andere tegenprestatie voor een toegestane of een vrije optie	356
Hoe gebeurt de rangschikking?	356
Samenvatting	356
HOOFDSTUK 9. – Percelen	357
Art. 49. – Opdracht met percelen – Kwalitatieve selectie	357
Versterkte selectie in geval van percelen	357
Herziening van de selectie	358
Opsplitsing in percelen volgens de beoordeling van de aanbestedende overheid	358
Geen voorgeschreven vorm voor de offerte m.b.t. meerdere percelen	359
Voorkeurvulgorde bij groepering van percelen	359
Inachtnaam bij de rangschikking, van de naleving van de minimale selectie eisen in geval van opdrachten met percelen	360
Beoordeling van de offertes t.o.v. de toewijzingscriteria	360

Inachtnaam van alle percelen voor het vaststellen van de Europese drempels	361
Art. 50. – Prijskortingen en verbeteringsvoorstellen – Opdrachten voor meerdere percelen	362
Mogelijkheid tot kortings- of verbeteringsvoorstellen van de offertes	362
Korting en elektronische veiling	363
Bepaling van de economisch meest voordelige offerte in geval van een groepering van percelen	363
Tabel ter illustratie van hoe men rekening houdt met prijskortings- of verbeteringsvoorstellen bij gegroepeerde percelen	364
Het voor de rangschikking van de offertes in aanmerking nemen van de minimale eisen inzake kwalitatieve selectie bij opdrachten in percelen	364
HOOFDSTUK 10. – Belangenconflicten – Draaideurconstructie	366
Art. 51. – Belangenconflicten – Draaideurconstructie	366
Oorsprong en doelstellingen	366
Mechanisme van de “draaideurconstructie”	367
Draaideurconstructie is een vorm van belangenconflict	368
Het omgekeerde “draaideurmechanisme” en belangenconflict	369
Duur van het verbod	369
HOOFDSTUK 11. – Indiening van de aanvragen tot deelneming en offertes	371
Afdeling 1. – Uitnodiging van de geselecteerde kandidaten tot indiening van een offerte	371
Art. 52. – Uitnodiging tot indiening van een offerte – Inhoud	371
Algemeen	371
Verplicht op te nemen documenten en inlichtingen	372
Verwijzing naar de bekendgemaakte aankondiging van de opdracht	372
Praktische informatie omtrent het indienen van de offertes	372
Opgave van de stukken die moeten worden gevoegd	372
De weging van de gunningscriteria	373
Afdeling 2. – Indieningsmodaliteiten voor de aanvragen tot deelneming en offertes	374
Art. 53. – Taal bij overheidsopdrachten	374
Gebruik van de talen bij overheidsopdrachten	374

Het gebruik van de talen bij het opstellen van aankondigingen en bestekken	375
Gebruik van de talen in de inschrijvingen	378
Vertaling van bijlagen, documenten inzake selectie/doorselectie en statuten, akten e.d.m.	379
Interpretatie offerte en aanvraag tot deelneming	379
Gebruik van de talen in de rechtstreekse communicatie met de kandidaten en inschrijvers tijdens de gunningsprocedure	380
Gebruik van de talen in de betrekkingen met de aanbestedende overheid (tijdens de uitvoering)	383
Art. 54. – Enigheid van de kandidatuur en van de offerte	385
Voorafgaandelijk	385
Eén aanvraag tot deelneming of offerte	385
Eén deelnemer = één inschrijver	386
Geen toepassing voor de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking	389
Uitzonderingen op het principe van één offerte per opdracht per inschrijver	390
Varianten	390
Het indienen van offertes bij opdrachten opgedeeld in percelen	391
Art. 55. – Combinatie van geselecteerden en niet-geselecteerden – Gezamenlijke offerte door meerdere geselecteerden en voldoende mededinging	393
Mogelijkheid tot indiening van een offerte door een combinatie met ten minste één geselecteerde kandidaat en niet-geselecteerde personen	393
Het beperken of verbieden van de indiening van een offerte door meerdere geselecteerde kandidaten	395
Art. 56. – Rechtsopvolging – Omvorming in rechtspersoon	397
Afdeling 3. – Indiening en verdaging	400
Art. 57. – Verdaging van de limietdatum en het limietuur voor het indienen	400
Limietdatum en limietuur	400
Verdaging van de limietdatum en het limietuur voor het indienen van de aanvragen tot deelneming of van de offertes	401
Voorwaarden voor de verdaging: termijn en bekendmaking	402
Afwijzing van de laattijdige aanvragen tot deelneming of offertes bij gebruik van een elektronisch platform	402
Rekening houden onder voorwaarden, met laattijdige offertes ingediend <u>buiten</u> een elektronisch platform	402

Afdeling 4. – Verbintenistermijn	404
Art. 58. – Verbintenistermijn en verlenging	404
Begrip	404
Termijn	405
Verlengen van de verbintenistermijn	406
HOOFDSTUK 12. – Selectie van de kandidaten en van de inschrijvers	408
Afdeling 1. – Algemene bepalingen	408
Art. 59. – Informatiemogelijkheid over de kandidaten en inschrijvers	408
Verzoek om informatie over de situatie van een kandidaat of inschrijver	408
Mogelijkheid om de voorlegging van informatie betreffende een rechtspersoon die kandidaat of inschrijver is	410
Samenvatting	410
Art. 60. – Herziening van de selectie van een kandidaat/inschrijver	411
Herziening van de selectie	411
Uitsluiting van elke herkansing	412
Samenvatting	412
Afdeling 2. – Uitsluitingsgronden	413
Art. 61. – Verplichte uitsluitingsgronden, andere dan achterstallige betalingen van sociale zekerheidsbijdragen of van fiscale schulden	413
Nazicht van het toegangsrecht, een voorafgaande fase	414
Grondslag van de verplichte uitsluitingsgronden	414
Verplichte uitsluitingsgronden	415
Aanvaarde bewijsmiddelen inzake de uitsluitingsgronden	415
Tijdstip waarop voldaan moet zijn aan de selectiecriteria	415
Samenvatting	416
Art. 62. – Achterstallige betalingen van socialezekerheidsbijdragen – Verplichte uitsluitingsgrond	417
Grondslag	418
Uitsluiting in geval van sociale schulden	419
Gelijkstelling met een werkgever die in de regel is met de betaling van zijn RSZ-bijdragen	419
Mogelijkheid voor de kandidaat of inschrijver tot een eenmalige regularisatie	422
Nazicht door de aanbestedende overheid binnen een termijn van 20 dagen	422
Personeel onderworpen aan de Belgische wetgeving	422

Personeel onderworpen aan de wetgeving van een andere lidstaat	423
e-Certis	423
Personeel dat onderworpen is aan de Belgische wetgeving en aan de wetgeving van een andere lidstaat	424
Onderworpen aan de socialezekerheidsbijdragen van de zelfstandigen	424
Mogelijkheid voor de aanbestedende overheid om inlichtingen in te winnen	424
Aanhoudende twijfel	425
Opdrachten van beperkte waarde	425
Mogelijkheid tot herziening van de selectie	425
Samenvatting	425
Art. 63. – Fiscale schulden – Verplichte uitsluitingsgrond	427
Uitsluiting in geval van fiscale schulden	428
Bedoelde fiscale verplichtingen	428
Gelijkstelling met de afwezigheid van fiscale schuld	429
Mogelijkheid voor de kandidaat of inschrijver tot een eenmalige regularisatie	431
Nazicht door de aanbestedende overheid binnen een termijn van 20 dagen	432
Bewijs van de naleving van de fiscale verplichtingen	432
Mogelijkheid voor de aanbestedende overheid om inlichtingen in te winnen	432
Aanhoudende twijfel	432
Opdrachten van beperkte waarde	433
Mogelijkheid tot herziening van de selectie	433
Samenvatting	433
Art. 64. – Combinatie en derden op wiens draagkracht beroep wordt gedaan	435
Uitsluitingsgronden toepasselijk op elke deelnemer aan een combinatie	435
Voorafgaande deelname van kandidaten of inschrijvers	436
Samenvatting	436
Afdeling 3. – Selectiecriteria, beroep op onderaannemers en op andere entiteiten	437
Art. 65. – Selectiecriteria	437
Structuur van artikel 65 – Selectiecriteria	437
Gepast niveau – Transparantie en gelijkheid tussen de ondernemers	438
Gepast niveau – Draagwijdte van het begrip	438

Beoordeling van de naleving van de verplichting om een gepast niveau vast te stellen, door de rechtspraak	439
Gewestelijke omzendbrieven over de kwalitatieve selectie	440
Formulering van de selectiecriteria – Transparantiebeginsel	441
Art. 66. – Geschiktheid om de beroepsactiviteit uit te oefenen	442
Inschrijving in een beroeps- of handelsregister	442
Specifiek geval van de opdrachten voor diensten	443
Europees kader voor de erkenning van de beroepskwalificaties	443
Omzetting van de richtlijn in het Belgisch recht	446
De architecten	447
De verzekeringsmaatschappijen	448
De kredietinstellingen	449
Andere beroepen	450
Art. 67. – Financiële en economische draagkracht	451
Niet beperkend karakter van de referenties van financiële en economische draagkracht	452
Mogelijkheid voor een kandidaat of inschrijver om alternatieve bewijsmiddelen bij objectieve onmogelijkheid de in de opdrachtdocumenten vermelde referenties over te leggen	453
Overlegging van jaar rekeningen – Financiële ratio's	455
Verklaring betreffende de omzet	457
Bewijs van een verzekering tegen beroepsrisico's	459
De bankverzekering	459
Opdracht in percelen	460
Art. 68. – Technische bekwaamheid en beroepsbekwaamheid	461
68, § 1 – Technische en beroepsbekwaamheid – Doelstellingen van de kwalitatieve selectie en gesloten lijst van criteria	463
68, § 2, 1° – Beoordeling van de technische en beroepsbekwaamheid aan de hand van de knowhow, efficiëntie, ervaring en betrouwbaarheid	464
68, § 2, 2° – Vermelding in de aanvragen tot deelneming of offertes, van de namen en beroepskwalificaties van de personen die belast zijn met de uitvoering van de opdracht	464
68, § 4, 1°, a) – Lijst van referenties: <u>werken</u> die gedurende de afgelopen periode van maximaal vijf jaar werden verricht	465
68, § 4, 1°, b) – Lijst van referenties: voornaamste leveringen of diensten die gedurende de afgelopen periode van maximaal drie jaar werden verricht	466
68, § 4, 2° – Opgave van technici of technische organen	468
68, § 4, 3° – Beschrijving van de technische uitrusting, van de door de ondernemer getroffen maatregelen om de kwaliteit te waarborgen en van zijn mogelijkheden t.a.v. studie en onderzoek	468

68, § 4, 4° – Vermelding van de systemen voor het beheer van de toeleveringsketen en de traceersystemen die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht	468
68, § 4, 5° – Controle door de aanbestedende overheid of, in diens naam, door een bevoegd officieel orgaan	469
68, § 4, 6° – Vermelding van de studie- en beroepskwalificaties van de dienstverlener of de aannemer of van het leidinggevend personeel, mits zij niet als een gunningscriterium worden gehanteerd	469
68, § 4, 7° – Vermelding van de maatregelen inzake milieubeheer die de ondernemer kan toepassen in het kader van de uitvoering van de opdracht	469
68, § 4, 8° – Verklaring betreffende de gemiddelde jaarlijkse personeelsbezetting van de dienstverlener of de aannemer, en de omvang van het kaderpersoneel gedurende de laatste drie jaar	470
68, § 4, 9° – Verklaring welke de werktuigen, het materieel en de technische uitrusting vermeldt van de dienstverlener of de aannemer	470
68, § 4, 10° – Omschrijving van het gedeelte van de opdracht dat de ondernemer eventueel in onderaanneming wil geven	471
68, § 4, 11° – Betreffende de te leveren producten:	
a) monsters, beschrijvingen of foto's, waarvan op verzoek van de aanbestedende overheid de echtheid moet kunnen worden aangetoond;	
b) certificaten die door officieel erkende instituten of diensten voor kwaliteitscontrole zijn opgesteld, waarin de overeenstemming van goed geïdentificeerde producten wordt bevestigd door middel van referenties naar technische specificaties of normen	472
Art. 69. – Conflicterende belangen	473
Begrip “conflicterende belangen”	473
Beoordeling door de aanbestedende overheid	474
Art. 70. – Erkenning – Opdrachten voor werken	475
Toepassingsgebied: de opdrachten voor werken	477
Beginselen van de Belgische erkenningsreglementering	477
Bepaling van de erkenning	479
De erkenning als enig selectiecriterium?	481
Nieuwe ondernemingen en hogere eisen inzake referenties	482
Bewijsmiddelen van de erkenning	483
Erkenning en het beroep doen op de draagkracht van derden	484
Moment waarop het bestaan van de erkenning wordt onderzocht: bij de sluiting van de opdracht	485
UEA en erkenning	487

Art. 71. – Inschrijving op een lijst en certificaat	489
Inschrijving op een officiële lijst of certificering in een andere lidstaat van de EU	489
Toepassingsgebied	490
Beslissing inzake de gelijkwaardigheid vereist	490
Vermoeden van geschiktheid	491
Motivering, te geven voor het omverwerpen van het vermoeden	492
Art. 72. – Bewijsmiddelen	493
Omzetting en toepassingsgebied	494
Bewijsmiddelen die door een aanbestedende overheid mogen worden geëist	494
Bewijsmiddelen met betrekking tot de uitsluitingsgronden	494
Art. 73. – Het beroep doen op de draagkracht van andere entiteiten	496
Het beroep doen op de draagkracht van andere entiteiten	497
Entiteiten waarvan de draagkracht kunnen worden ingeroepen	497
Grondvoorwaarde: bewijs dat de kandidaat of inschrijver daadwerkelijk over de middelen van de entiteit zal kunnen beschikken	498
Beoordelingsbevoegdheid van de aanbestedende overheid	500
Het geval van de studie- en beroepskwalificaties en van de relevante beroepservaring	501
Het beroep doen op de draagkracht van andere entiteiten en vermelding in de aanvraag tot deelneming of de offerte	501
Art. 74. – Onderaanneming zonder beroep op de draagkracht – Vermelding in offerte	503
Voorgaanden en draagwijdte	503
Principiële mogelijkheid om in onderaanneming te geven	503
Gedeeltelijke uitsluiting van onderaanneming	503
Verplichtingen van de inschrijver	504
Verantwoordelijkheid hoofdaannemer blijft onverlet	506
HOOFDSTUK 13. – Modaliteiten voor het onderzoek van de offertes en regelmatigheid van de offertes	507
Art. 75. – Vervroegd nazicht (regelmatigheid en beoordeling) van de offertes	507
Onderzoeksmodaliteiten van de offertes	507
Voorwaardelijke afwijkingen van volgorde van onderzoekshandelingen	508
Benutten van het UEA	509

Art. 76. – Regelmatigheid van de offertes	510
Uiteenzetting van de nieuwigheden	512
Substantiële onregelmatigheden – Begrip – Vermoedens	514
Minimale of substantiële vereisten – Autonomie (onder toezicht) van de aanbesteder bij het bepalen en formuleren ervan	515
Niet-substantiële onregelmatigheid – Begrip	517
Classificatie of identificatieaanwijzingen van onregelmatigheden – Lering uit vroegere pogingen	518
<u>Substantiële</u> onregelmatigheden volgens de rechtspraak betreffende eerdere regelgeving	523
<u>Niet-substantiële</u> onregelmatigheden volgens de rechtspraak betreffende eerdere regelgeving	533
Afwegigheid van de lijst van materiaal en uitrusting – Substantiële/niet-substantiële onregelmatigheid van de offerte	539
Niet toevoegen van de lijst van de onderaannemers en substantiële/niet-substantiële onregelmatigheid van de offerte?	541
Opgelegde inschrijvings- of opmetingsformulieren – Niet-gebruik – Substantiële/niet-substantiële onregelmatigheid van de offerte?	544
Voorbehoud – Begrip en (niet) onregelmatigheid van de offerte	544
Elementen die niet met de werkelijkheid overeenstemmen en (niet) onregelmatigheid van de offerte	550
Onregelmatigheden – Reacties en beoordelingen ten laste van de aanbesteder	551
Mogelijkheid om elke inschrijver te ondervragen, maar geen recht om ondervraagd te worden	552
Regulariseren van een offerte? (In principe) neen	556
Regularisatie van een offerte in geval van een procedure die onderhandelingen toelaat	557
Sanctie in geval van onregelmatigheid van een offerte in het kader van een openbare of niet-openbare procedure	558
Sanctie in geval van onregelmatigheid van een offerte in een procedure die onderhandeling toelaat	558
Sanctie in geval van (i) een niet-substantiële onregelmatigheid of (ii) van meerdere niet-substantiële onregelmatigheden die niet met een substantiële onregelmatigheid gelijk te stellen zijn	559
Het verlaten van het regime van de absolute/relatieve nietigheid	560
Rechterlijk toezicht op de vermelde sanctie	563
Onregelmatigheden en vergelijking en evaluatie van de offertes	569
Toezicht door de Raad van State op de regelmatigheid van een offerte of van een aanvraag tot deelneming	570
Zorgvuldigheidsplicht bij het opstellen van de offerte, het voorleggen van bijlagen en het indienen ervan.	574
Onregelmatige maar aanvaarde offerte	575

Onregelmatigheid van een offerte of van een aanvraag tot deelneming en exceptie van onontvankelijkheid van het beroep	576
Volledigheid van de tijdens het onderzoek van de offertes weerhouden onregelmatigheden	578
Samenvatting	578
TITEL 2. – Gunning bij openbare of niet-openbare procedure	583
HOOFDSTUK 1. – Vorm en inhoud van de offerte	583
Art. 77. – Offerteformulier	583
Bij de opdrachtdocumenten gevoegd offerteformulier	583
Niet gebruiken van het bijgevoegd offerteformulier	584
Mogelijkheid om bijlagen toe te voegen aan het opgelegde offerteformulier	586
Art. 78. – Vermeldingen in de offerte	588
Vermeldingen in de offerte	589
Identificatie van de inschrijver	589
Vennootschap in oprichting	591
Prijsgegevens	592
Rekening	594
Inlichtingen i.v.m. onderaanneming van derden zonder beroep te doen op hun draagkracht/bekwaamheid voor de selectie van de inschrijver	594
Oorsprong van de producten	596
Voorkeurvolgorde van de percelen	596
Identificatie van elke deelnemer aan een combinatie zonder rechtspersoonlijkheid	597
Terbeschikkingstelling van documenten, modellen, monsters en andere inlichtingen	597
HOOFDSTUK 2. – Samenvattende opmeting en inventaris	599
Art. 79. – Samenvattende opmeting of inventaris	599
Inhoud en voorwerp van de samenvattende opmeting of van de inventaris	600
Vereiste aanduidingen in de opmeting of in de inventaris	601
Rekenkundige bewerkingen	602
Onvolledige samenvattende opmeting	602
Samenvattende opmeting die een ontbrekende prijs in het inschrijvingsformulier compenseert	603
Verbetering van fouten en leemten	603
Kwaliteit van de opmeting of inventaris en informatieplicht	604
Soort fouten of leemten in artikel 79 KB	606

Verbetering van alle hoeveelheden, zowel forfaitaire als vermoedelijke	606
Verbetering van forfaitaire hoeveelheden (F.H.)	608
Verbetering van de vermoedelijke hoeveelheden (V.H.)	608
Drempel voor de verbetering van de vermoedelijke hoeveelheden (V.H.)	609
Verplichting van de aanbestedende overheid in geval van verbetering van hoeveelheden	610
Gevolgen voor de aanbestedende bij het aanvaarden van een verbetering van vermoedelijke hoeveelheden	611
Niet ontdekte fout	612
Leemte in de samenvattende opmeting	613
Nota ter verantwoording van de verbeteringen en van de invullingen van leemten	613
Ontbreken van een nota ter verantwoording	615
Variante en optie	616
Begunstigde van de hoeveelheden in min	616
HOOFDSTUK 3. – Interpretatie, fouten en leemten	617
Art. 80. – Opdrachtdocumenten – Hiërarchie/voorrangsorte	617
Inleidende opmerking/waarschuwing	617
Voorrangsorte in de opdrachtdocumenten, behoudens andersluidende bepaling	617
Plannen	619
Toepassing van de voor de inschrijver meest gunstige hypothese	621
Interpretatie in geval van twijfel	621
Toepassingsgebied – Uitbreiding tot alle opdrachten	623
Draagwijdte van de aanwijzingen in de samenvattende opmeting	623
Belang van de informatieplicht van de aanbestedende overheid	624
Stijlbepalingen	628
Draagwijdte van de gegevens in de beschrijvende opmeting	628
Samenvatting	629
Art. 81. – Zeer belangrijke, cruciale fouten/leemten in de opdrachtdocumenten	630
Uitnodiging aan de inschrijvers om fouten of leemten in de opdrachtdocumenten te signaleren.	630
Bedoelde fouten en leemten	631
Verplichting om tot het aandachtig bestuderen van de opdrachtdocumenten over te gaan	632
Meldingstermijn van fouten en leemten	633
Wijze waarop de mededeling moet gebeuren	635
Beoordeling door de aanbestedende overheid	635
Samenvatting	636

Art. 82. – Fouten/leemten in de samenvattende opmeting/ inventaris – Verval van het recht van de inschrijver	638
Verval van het recht zich te beroepen op fouten of leemten in de samenvattende opmeting of inventaris	638
Grondslag	639
Verval van het recht van de inschrijver zich te beroepen op vormgebreken, fouten of leemten in zijn ingediende offerte	640
Samenvatting	641
 HOOFDSTUK 4. – Indiening en opening	 642
Art. 83. – Laattijdige aanvraag tot deelneming/offerte	642
Limietdatum en limietuur	642
Verdaging van de indiening van de aanvragen tot deelneming of van de offertes	643
Indiening van een aanvraag tot deelneming of van een offerte	643
Afwijzing van iedere aanvraag tot deelneming of offerte die toekomt na de limietdatum en het limietuur voor indiening	644
Afwzigheid van een bepaling tot regeling van overdrachts-, ontvangst- of openingsrisico's van de aanvragen tot deelneming en van de offertes.	647
Uitzonderlijk in aanmerking nemen van een laattijdige offerte bij niet gebruik van een elektronisch platform	647
Samenvatting	647
Art. 84. – Opening van de offertes	648
Opening van de offertes	648
Volgorde van de openingsverrichtingen ingediend via de elektronische communicatiemiddelen	649
Proces-verbaal van de opening van de offertes: inhoud	649
Openbaarheid van de opening van de offertes	650
Art. 85. – Niet elektronische communicatiemiddelen	651
Verplichting tot gebruik van elektronische communicatiemiddelen	651
Naleving basisprincipes	651
 HOOFDSTUK 5. – Verbetering van de offertes	 652
Art. 86. – Nazicht en verbetering door de aanbestedende overheid, van de door de inschrijver voorgestelde wijzigingen in hoeveelheden en aanvullingen van leemten	652
Toepassingsgebied	655
Eerste hypothese: verbetering van hoeveelheden door een of meerdere inschrijvers	655

In geval van aanvaarding van een vermindering van de vermoedelijke hoeveelheden wordt de prijs die overeenstemt met de aldus verminderde vermoedelijke hoeveelheid, een forfaitaire prijs	657
Wanneer het nazicht onmogelijk is, behoud van de oorspronkelijke hoeveelheid	658
Grenzen van het systeem	658
Tweede hypothese: niet vermelding door een inschrijver, van een eenheidsprijs of een totale prijs voor een post	660
Derde hypothese: aanvulling door een inschrijver, van leemten in de samenvattende opmeting of de inventaris	663
Inachtnaam van de verbeteringen die zijn voorgesteld in elke al dan niet regelmatige offerte, ingediend door geselecteerde of voorlopig geselecteerde inschrijvers	664
Verplichting rekening te houden met de verantwoorde verbeteringen van de hoeveelheden/aanvullingen van leemten	665
Afgewezen verbeteringen die bij uitvoering wel terecht blijken	666
Vierde hypothese: ontdekking door de aanbestedende overheid, van niet gemelde fouten	666
Aanpassen van de bij de offerte gevoegde opmetingen/inventarissen "enkel voor de rangschikking van de offertes"	666
Bedrag van de uit te voeren offerte	669
Samenvatting	670
HOOFDSTUK 6. – Gunning van de opdracht	672
Art. 87. – Rangschikking van de offertes – Varianten, opties, prijsverminderingen/verbeteringsvoorstellen	672
Waarschuwing	673
Eén enkele rangschikking van de basisoffertes, de variantenoffertes en optieoffertes	673
Nazicht en beoordeling van varianten	674
Toelaatbaarheid (stap 1)	674
Regelmatigheid (stap 2)	676
Conformiteit van de varianten (stap 3)	681
Beoordeling (stap 4)	683
Regeling van de opties	683
Prijskorting of verbeteringsvoorstel van de offertes bij groepering van percelen	684
Tabel ter illustratie van het in aanmerking nemen van prijsvermindervingsvoorstellen (bij een gunningsprocedure op basis van enkel het criterium "prijs")	684
Tabel ter illustratie van het in aanmerking nemen van verbeteringsvoorstellen in geval van een groepering van percelen (bij een gunningsprocedure op basis van meerdere criteria)	685

Het in aanmerking nemen, voor de rangschikking, van de naleving van de minimumeisen inzake kwalitatieve selectie in geval van een opdracht met percelen	685
Gelijkwaardige offertes	686
Gelijkwaardigheid en schriftelijke voorstellen tot prijsverminderingen of verbeteringen van offertes	687
Regeling die van toepassing is op opdrachten aangekondigd vóór 30 juni 2017	688
Samenvatting	688
HOOFDSTUK 7. – Sluiting van de opdracht	691
Art. 88. – Sluiting van de opdracht – kennisgeving zonder voorbehoud	691
Sluiting van de opdracht door de kennisgeving van de gunningsbeslissing	691
Gevolg van de kennisgeving op een schorsingsberoep bij de beroepsinstantie	693
Uitsluiting van ieder voorbehoud	693
Draagwijdte van een intentieverklaring	697
Kennisgeving op twee cumulatieve wijzen	698
Kennisgeving binnen de verbintenistermijn van de inschrijvers	699
Onbevoegde opsteller – Onregelmatige kennisgeving	699
Plaats waar de contractuele verbintenissen ontstaan	700
Samenvatting	700
Art. 89. – Verstrijken van de verbintenistermijn	701
Verstrijken van de verbintenistermijn van de offertes en sluiting van de opdracht	702
Facultatieve sluiting van de opdracht	703
Voorwaardelijke verplichting de gevraagde wijziging “toe te staan”	704
Ondergeschikte dubbele mogelijkheid voor de aanbestedende overheid	705
Motivering van de keuze van de aanbestedende overheid	706
Samenvatting	707
TITEL 3. – Gunning bij onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking en bij mededingingsprocedure met onderhandeling	709
HOOFDSTUK 1. – Specifieke drempels	709
Art. 90. – OZVB – Goed te keuren uitgavenplafonds	709
Beslissend element: de goed te keuren uitgave	709
Uitgavemaxima/-plafonds van de goed te keuren uitgave	710

Verbod op elke splitsing van de opdracht krachtens artikel 7, § 3	712
Art. 91. – MMO – Geraamde maximumbedragen	713
Maximumbedragen of -plafonds	713
Bedoelde opdrachten	713
Bepalend element: het geraamde bedrag van de opdracht	714
Verbod op iedere splitsing van de opdracht krachtens artikel 7, § 3	715
HOOFDSTUK 2. – Verloop en sluiting van de opdracht	717
Art. 92. – Laattijdige offerte – MMO	717
Principe	717
Voorgeschiedenis	717
Wijziging van de formulering van de regels	718
Art. 93. – OZVB – Spontane offertes en selectiecriteria	719
Spontane offertes bij de onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking (OZVB)	719
Geen specifieke selectiecriteria bij een OZVB voor opdrachten < Europese drempels	720
Art. 94. – OZVB – Uitnodiging tot het indienen van een offerte	721
Toepassingsgebied: onderhandelingsprocedure zonder voorafgaande bekendmaking (OZVB)	721
“Minimale” formele regels	721
Art. 95. – Wijzen van sluiting – MMO en OZVB	723
Toepassingsgebied	723
Naleving van de gunningsprocedure	723
Wijzen van sluiting	724
HOOFDSTUK 3. – Gebruik van de mededingingsprocedure met onderhandeling na een eerste vruchteloze procedure	725
Art. 96. – Mededingingsprocedure met onderhandeling (MMO) – Na afzien van een eerste procedure met enkel onregelmatige of onaanvaardbare offertes – Formeel conforme offertes	725
<i>Ratio legis</i>	725
Begrip “formele eisen”	727

TITEL 4. – Gunning bij concurrentiegerichte dialoog	729
Art. 97. – Concurrentiegerichte dialoog	729
Art. 98. – Concurrentiegerichte dialoog – Verloop	730
Doelstelling van een concurrentiegerichte dialoog	730
Voldoende termijn ter voorbereiding van de dialoog	730
Afzonderlijke dialoog	730
Art. 99. – Definitieve offerte – Concurrentiegerichte dialoog	731
Gelijktijdige en schriftelijke uitnodiging ter indiening van een definitieve offerte	731
Inhoud van de uitnodiging ter indiening van een offerte	731
Offertes op basis van een of meerdere aan de deelnemers gemeenschappelijke oplossingen	731
Art. 100. – Concurrentiegerichte dialoog – Sluiting van de opdracht	733
TITEL 5. – Specifieke en aanvullende opdrachten en procedures	735
HOOFDSTUK 1. – Dynamisch aankoopstelsel	735
Art. 101. – Dynamisch aankoopstelsel – Bekendmakingsregels	735
Ten geleide	735
Bekendmakingsregels voor het dynamisch aankoopstelsel	735
Verplichte inhoud van de aankondiging	736
Verplichte inhoud van de opdrachtdocumenten	738
Verdeling van het dynamisch aankoopstelsel in categorieën van producten, werken of diensten	738
De beschikbaarheid van de opdrachtdocumenten	739
Art. 102. – Dynamisch aankoopstelsel – Vrije toetreding	740
Vrije toetreding	740
Beoordeling volgens de selectiecriteria	741
Verlenging van de beoordelingstermijn voorafgaand aan de eerste specifieke opdracht	741
Verplichte en spoedige kennisgeving van de beslissing	742
Art. 103. – Dynamisch aankoopstelsel – Uitnodiging tot indiening van offerte – Gunningscriteria	743
De uitnodiging tot indiening van een offerte	743
Precisering van de gunningscriteria	744
Toepassing van de elektronische veiling	745
Evaluatie van de offertes en keuze van de “beste offerte”	745
Bekendmaking en kennisgeving van de gunning	746

Art. 104. – UEA bij dynamisch aankoopstelsysteem	748
Ten geleide	748
Eerste lid – Overnemen van ondersteunende documenten bij het UEA	748
Tweede lid – Overnemen van herzien en geactualiseerd UEA	749
Art. 105. – Dynamisch aankoopstelsysteem – Geldigheidstermijn	751
Ten geleide	751
Geldigheidstermijn van het dynamisch aankoopstelsysteem	751
Plicht tot melding aan de Europese Commissie	752
Niet-aanrekenbaarheid administratieve kosten	753
HOOFDSTUK 2. – Elektronische veiling	754
Art. 106. – Elektronische veiling – Verplichte melding en informatie	754
Ten geleide	754
Vermelding in de opdrachtdocumenten	754
Verplicht houden van de elektronische veiling	755
Inhoud van de opdrachtdocumenten	756
Art. 107. – Elektronische veiling – Uitnodiging tot deelname en fasen	761
De eerste voorlopige beoordeling van de offertes	761
De uitnodiging tot deelname aan de veiling	763
Inhoud van de uitnodiging	763
Wachtermijn	765
Art. 108. – Elektronische veiling – Wiskundige formule voor automatische herklassering – Wachtermijn	767
Inhoud van de uitnodiging	767
Varianten	769
Wachtermijn	769
Art. 109. – Elektronische veiling – Geen ondertekening biedingen – Informatie over klassering – Vertrouwelijkheid – Verbod op intrekking	771
Ondertekening – Bindende kracht van een (nieuwe) bieding	771
Verplichte informatieverlening: de rangschikking	772
Facultatieve informatieverlening	773
Verbod tot bekendmaking van de identiteit van de deelnemers	774
Art. 110. – Elektronische veiling – Afsluiting	775

Art. 111. – Elektronische veiling – Gunning	778
Gunning op basis van het resultaat van de veiling	778
Onderzoek naar abnormale prijzen	778
De vaststelling van het <i>ex aequo</i>	779
Rechtsbescherming	780
 HOOFDSTUK 3. – Elektronische catalogi	 781
Art. 112. – Elektronische catalogus – Aanvullende documenten	781
Art. 113. – Elektronische catalogus – Informatie aan de ondernemers	782
Art. 114. – Elektronische catalogus – Raamovereenkomst met meerdere ondernemers	783
Art. 115. – Elektronische catalogus – Materiële fouten bij samengestelde/“gegenereerde” offerte	784
Art. 116. – Elektronische catalogus – Dynamisch aankoopstelsel	786
 HOOFDSTUK 4. – Prijsvragen	 787
Afdeling 1. – Toepassingsvoorwaarden en jury	787
Art. 117. – Prijsvraag en gunning van de hiernavolgende opdracht via OZVB	787
Prijsvraag – Begrip	787
Betrokken prijsvragen	787
Werkenwedstrijden – Aafgeschaft	788
Gevolgen van de prijsvraag	790
Art. 118. Prijsvraag: beoordelingscriteria	792
Art. 119. – Prijsvraag – Jury	793
Prijsvraagdocumenten	793
Samenstelling van de jury	796
Beslissings- of adviesbevoegdheid	797
Taak van de jury	798
Al dan niet toekenning van prijzengeld of vergoedingen	798
Restrictieve rechten inzake de eigendom en het gebruik van de ontwerpen	799

Art. 120. – Prijsvraag – Anonimiteit, pv van rangorde en informatie-uitwisseling	800
Anonimiteit	800
Modaliteiten ter bewaring van de anonimiteit	802
Mogelijkheid voor de jury om de deelnemers te onderwerpen aan opmerkingen en vragen	803
Jury – Rol	804
Motivering	804
Afdeling 2. – Raming en bekendmaking	806
Art. 121. – Prijsvraag – Europese en/of Belgische bekendmaking	806
Raming	806
Bekendmaking	806
Bijzondere vermeldingen in de aankondiging van een prijsvraag	807
Art. 122. – Prijsvraag – Bekendmaking	808
Art. 123. – Europese prijsvraag – Aankondiging van de resultaten	809
TITEL 6. – Overheidsopdrachten van beperkte waarde	811
Art. 124. – Beperkte waarde – Raadpleging meerdere ondernemers	811
Algemeen	811
Bewijs van raadpleging	811
Uitzonderingen	812
TITEL 7. – Overheidsopdrachten tot aanstelling van een advocaat in het kader van een vertegenwoordiging in rechte of ter voorbereiding van een procedure	813
Art. 125. – Opdracht tot aanstelling advocaat – Beperkte toepassing van de Wet Overheidsopdrachten	813
TITEL 8. – Eind-, opheffings-, overgangs- en inwerkingtredingsbepalingen	815
Art. 126. – Vraag tot toegang tot Telemarc	815
Art. 127. – Opheffingsbepalingen	816
Art. 128. – Overgangsbepalingen	817

Art. 129. – Overgangsbepaling – Niet-gebruik elektronische communicatiemiddelen – Odrachten onder de Europese bekendmakingsdrempels	819
Art. 130. – Overgangsmaatregelen – vermeldingen in opdrachtdocument	821
Art. 131. – Inwerkingtredeingsbepalingen	822
Inwerkingtreding	822
Trigger: bekendmaking van de aankondiging of opstarten van de plaatsingsprocedure	822
Samenvatting	823
Art. 132. – Inwerkingtreding – Bijzondere data	824
Trapsgewijze inwerkingtreding	824
Trigger: bekendmaking van de aankondiging of opstarten van de plaatsingsprocedure	825
Samenvatting	825
Art. 133. – Inwerkingtreding	826
Art. 134. – Slotbepaling	827
INDEX	829